

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «Магістр»

на тему: **«ОБЛІК ПРИБУТКУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗПОДІЛУ В
ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ xxxxxxxx ЛЬВІВСЬКОГО
РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконав: студент групи ОП-61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва)

КІНДІЙ ЯРОСЛАВ ІВАНОВИЧ
(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент ЖИДОВСЬКА Н.М.
(прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь МАГІСТР
Спеціальність 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)
д.е.н., проф. Гнатишин Л.Б.
(звання, ступінь, прізвище та ініціали)
«18» березня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студенту

КІНДІЮ ЯРОСЛАВУ ІВАНОВИЧУ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «ОБЛІК ПРИБУТКУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗПОДІЛУ В
ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ xxxxxxxx ЛЬВІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ».

Керівник роботи: Жидовська Наталія Михайлівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом по ЛНУВМБ від «14» березня 2025 року № 194-4

2. Термін здачі студентом кваліфікаційної роботи 5 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні
джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна
фінансова та статистична звітність за результатами діяльності
сільськогосподарського підприємства, методичні рекомендації, наукові праці,
періодичні видання, інтернет-ресурси.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
ВСТУП

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ
В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Основні підходи до трактування дефініції «прибуток»

1.2. Фактори впливу на формування та розподіл прибутку підприємства

1.3. Нормативно-правове та літературне забезпечення

1.3. Методика наукового дослідження

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНІ І МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ОБЛІКУ
ФОРМУВАННЯ Й РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Діагностика операційної діяльності ФГ xxxxxxxx Львівської області

- 2.2. Аналіз формування і розподілу прибутку підприємства
 2.3. Організація системи обліку доходів як головного елемента формування прибутку підприємства
 2.4. Організація системи обліку витрат як основного фактора впливу на прибуток підприємства
 2.5. Визначальні фактори бухгалтерського обліку формування та розподілу прибутку підприємства

РОЗДІЛ III. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ ТА ЙОГО РОЗПОДІЛУ В УМОВАХ ЗМІН ЦІЛЕЙ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 3.1. Облік розподілу та використання прибутку підприємства в системі прийняття управлінських рішень
 3.2. Емпірико-теоретична база методичних розробок в частині обліку фінансових результатів
 3.3. Облік фінансових результатів у середовищі автоматизованої інформаційної системи «BAS Бухгалтерія»

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки
 6. Дата видачі завдання «18» березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі роботи. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для роботи).	18.03.25-23.05.25р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	26.05.25 – 21.07.25р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.25 – 07.10.25р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику роботи; виправлення його зауважень; здача роботи на рецензування; оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	08.10.25 – 05.11.25р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (проходження плагіату; написання доповіді й погодження її з керівником роботи; виправлення зауважень у графічній частині).	06.11.25– 08.12.25р.

Студент _____
 (підпис)

КІНДІЙ Я.І.
 (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
 (підпис)

ЖИДОВСЬКА Н.М.
 (прізвище та ініціали)

95 с. текст. частини, 28 рис., 20 табл., 44 позиції літературних джерел.

«Облік прибутку та напрями його розподілу в фермерському господарстві xxxxxxxx Львівського району Львівської області».

Кіндій Я. І. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку і оподаткування – Львів, ЛНУВМБ, 2025.

У першому розділі висвітлені теоретико-емпіричні основи обліку прибутку в системі управління підприємством, зокрема основні підходи до трактування дефініції «прибуток», фактори впливу на формування та розподіл прибутку підприємства, методика здійснення дослідження.

У другому розділі розкрито організаційні і методичні концепції обліку формування й розподілу прибутку на підприємстві, проведено діагностику операційної діяльності ФГ xxxxxxxx, розглянуто організацію системи бухгалтерського обліку прибутку, фінансових результатів, доходів та витрат підприємства, встановлено визначальні фактори обліку формування та розподілу прибутку в досліджуваному господарстві.

У третьому розділі запропоновано шляхи вдосконалення обліку прибутку та його розподілу в умовах змін цілей господарської діяльності підприємства, зокрема рекомендовано вести облік фінансових результатів у середовищі автоматизованої інформаційної системи «BAS Бухгалтерія», розроблено емпірико-теоретичну базу методичних розробок в частині обліку фінансових результатів.

На основі опрацьованого теоретичного та практичного матеріалів зроблено відповідні висновки та пропозиції.

АНОТАЦІЯ

Висвітлено теоретико-емпіричні основи обліку прибутку в системі управління підприємством, досліджено та проаналізовано організаційні і методичні концепції обліку доходів, витрат, фінансових результатів підприємства. Розкрито облік прибутку на підприємстві та порядок його розподілу, проведено діагностику операційної діяльності фермерського господарства. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку прибутку в частині якості облікової інформації, автоматизації обліку фінансових результатів у середовищі інформаційної системи «BAS Бухгалтерія», затверджено впровадження системи субрахунків для опису використання прибутку з застосуванням рахунку «Невикористані прибутки», обґрунтовано комплексний підхід до формування системи обліку прибутку у поєднанні з економічним аналізом з метою підвищення достовірності інформації в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський облік, прибуток, фінансові результати, доходи, витрати, облікова політика, напрями розподіл прибутку, автоматизація.

ANNOTATION

The paper presents the theoretical and empirical foundations of profit accounting within the enterprise management system and examines organizational and methodological concepts of accounting for revenues, expenses, and financial results. The accounting of profit at the enterprise and the procedure for its distribution are disclosed, and the operational activity of the farm enterprise is diagnosed. Ways to improve profit accounting are proposed, particularly in terms of the quality of accounting information and the automation of financial results accounting within the «BAS Accounting» information system. The introduction of a system of subaccounts to describe the use of profit through the application of the «Undistributed Profits» account is substantiated. A comprehensive approach to forming a profit accounting system in combination with economic analysis is justified in order to enhance the reliability of information used in the management of agricultural enterprises.

Keywords: agricultural enterprise, accounting, profit, financial results, revenues, expenses, accounting policy, profit distribution directions, automation.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	9
1.1. Основні підходи до трактування дефініції «прибуток».....	9
1.4. Фактори впливу на формування та розподіл прибутку підприємства...	14
1.5. Нормативно-правове та літературне забезпечення.....	23
1.3. Методика наукового дослідження.....	26
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНІ І МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ Й РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	31
2.1. Діагностика операційної діяльності ФГ xxxxxx Львівської області	31
2.2. Аналіз формування і розподілу прибутку підприємства.....	38
2.3. Організація системи обліку доходів як головного елемента формування прибутку підприємства	44
2.4. Організація системи обліку витрат як основного фактора впливу на прибуток підприємства.....	53
2.5. Визначальні фактори бухгалтерського обліку формування та розподілу прибутку підприємства.....	60
РОЗДІЛ III. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ ТА ЙОГО РОЗПОДІЛУ В УМОВАХ ЗМІН ЦІЛЕЙ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	68
3.1. Облік розподілу та використання прибутку підприємства в системі прийняття управлінських рішень.....	68
3.2. Емпірико-теоретична база методичних розробок в частині обліку фінансових результатів.....	75
3.3. Облік фінансових результатів у середовищі автоматизованої інформаційної системи «BAS Бухгалтерія».....	79
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Для більшості підприємств прибуток є ключовим показником його ефективності та результативної діяльності. Отримання прибутку є головною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання і саме його показник має вирішальне значення для власників підприємства, державних установ, потенційних інвесторів, працівників та вищого керівництва, кредиторів та інших зовнішніх і внутрішніх користувачів фінансової звітності.

Прибуток є первинним, хоча й не єдиним індикатором фінансової стійкості та «здоров'я» підприємства. Сформовані доходи використовуються для виплати дивідендів, фінансування подальшого розвитку, покриття збитків минулих років та на інші потреби. Тому підприємству необхідно забезпечити коректне відображення процесу формування прибутку в обліку.

Показники прибутку самі по собі недостатньо інформативні для користувачів бухгалтерських даних, хоча їх часто використовують для порівняння минулих показників підприємства та конкурентів. Більш повна картина фінансового стану досягається шляхом порівняння прибутку з іншими показниками ефективності підприємства. А для отримання цілісної картини необхідно проаналізувати доходи – фактори, які безпосередньо впливають на показники прибутку і визначають його величину.

Проблеми обліку сутності, значення, формування та розподілу прибутку широко висвітлені у працях провідних науковців. Серед зарубіжних дослідників варто назвати Ф. Кене, А. Сміта, , К. Маркса, Ф. Найта, С. Фішера, Дж. Робінсон та інших. Значний внесок у розробку цих питань було зроблено й українськими науковцями: В. Базилевичем, М. Огійчуком, В. Дерієм, Є. Качаном, С. Мочерним, В. Сопком, Ф. Бутинцем, М. Пушкарем та іншими. Не применшуючи важливості проведених досліджень, кваліфікаційна робота зосереджена на проблемних питаннях, що потребують подальшого вивчення та розробки. Актуальність цих проблем, їх практична

значущість та неповна теоретична розробленість зумовили вибір теми роботи.

Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження та вдосконалення методології та організації бухгалтерського обліку, а також аналізу формування та розподілу прибутку підприємства в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення мети написання кваліфікаційної роботи, нам необхідно вирішити такі **завдання**:

- дослідити, теоретично аргументувати сутність поняття «прибуток» та розкрити ключові фактори, що впливають на формування прибутку підприємства та його розподіл;
- проаналізувати інформаційне, законодавчу й нормативне забезпечення бухгалтерського обліку формування прибутку підприємства;
- надати економічно-організаційну характеристику ФГ xxxxxxx та провести аналіз основних показників його діяльності;
- дослідити організаційно-методологічні домінанти бухгалтерського обліку прибутку, доходів і витрат, вказати на виявлені недоліки в існуючій практиці досліджуваного господарства;
- запропонувати та обґрунтувати рекомендації стосовно вдосконалення методики та організації бухгалтерського обліку прибутку, доходів й витрат підприємства.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, практичних, організаційних та методологічних основ обліку формування й розподілу прибутку підприємства.

Об'єктом дослідження обрано систему бухгалтерського обліку формування та напрямів розподілу прибутку у фермерському господарстві xxxxxxx Львівського району Львівської області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні та вирішенні практичних аспектів організації бухгалтерського обліку прибутку,

особливостей його використання та визначення напрямів розподілу в умовах функціонування сільськогосподарського підприємства.

Основними положеннями наукової новизни отриманих результатів є:

-затвердити впровадження системи субрахунків, яка використовуватиметься для опису використання прибутку за такими напрямками: виплати власникам; економічний розвиток; соціальний розвиток з використанням рахунку «Невикористані прибутки»;

-обґрунтувати комплексний підхід до формування системи обліку прибутку у поєднанні з економічним аналізом з метою підвищення достовірності інформації в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств;

-додати до Звіту про власний капітал статтю «Розподіл прибутку» та сформувати додатковий розділ під назвою «Невикористані прибутки» в Примітках до річної фінансової звітності;

-використати з метою деталізації субрахунку 791 аналітичні рахунки 1-го, 2-го і 3-го порядку, що дасть можливість визначати найбільш рентабельну продукцію, що виробляється в ФГ та зменшити обсяг найбільш збиткової продукції.

Методи дослідження. Методологічна основа наукового дослідження полягає в діалектичному вивченні безперервного розвитку та взаємозв'язків економічних явищ і процесів. Під час написання кваліфікаційної роботи було використано загальнонаукові методи та спеціальні методи дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти України, вітчизняні та закордонні наукові праці в галузі бухгалтерського обліку прибутку, витрат й доходів підприємства, періодичні видання, бухгалтерські реєстри та форми звітності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості реалізації постулатів, викладених у кваліфікаційній роботі, щодо методології і організації бухгалтерського обліку формування та розподілу прибутку на базі фермерського господарства xxxxxxx.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Основні підходи до трактування дефініції «прибуток»

Прибуток вважається однією з найважливіших економічних категорій. З одного боку, це ключовий параметр, що визначає ефективність господарської діяльності, а з іншого – джерело фінансових надходжень для подальшого розвитку підприємства. Висновки суб'єктів господарювання щодо майбутньої господарської діяльності залежать від інтерпретації прибутку підприємства. Відсутність чіткого визначення поняття «прибуток» в сучасній літературі та брак альтернативних рішень призводять до проблем у прийнятті управлінських та інвестиційних рішень. Багато з цих проблем ще не вирішені та потребують всебічного визначення, узагальнення та розробки рекомендацій на основі наукових досліджень.

Спочатку зосередимося на визначенні прибутку в регуляторному контексті. Національний стандарт бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» тлумачить прибуток як суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Крім того, цей стандарт окремо трактує поняття «збиток», який визначається як перевищення витрат над сумою доходу, заради якого ці витрати були понесені [19].

Поняття прибутку детальніше розглядається в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 1 «Подання фінансової звітності». Зокрема, «загальний сукупний прибуток» тлумачиться як зміна власного капіталу протягом періоду, що виникає в результаті операцій та інших подій, за винятком операцій з власниками, за умови, що останні діють відповідно до прав та обов'язків власників [17].

Цей же нормативний документ також передбачає поділ «загального сукупного прибутку» на «прибуток чи збиток» та «інший сукупний дохід» (рис. 1.1).

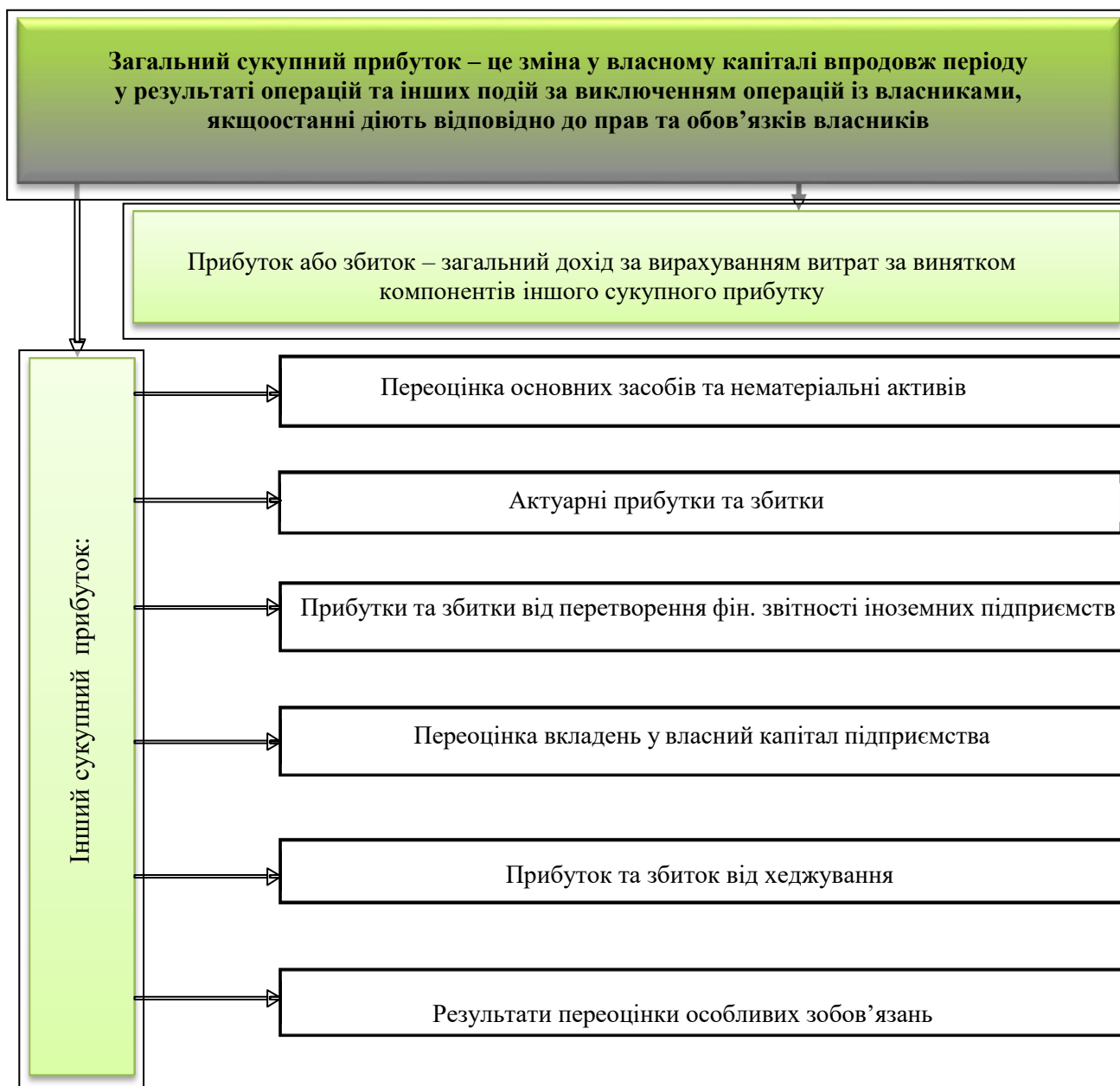

Рис. 1.1. Складові іншого сукупного прибутку.*

**сформовано автором*

Прибуток або збиток – це загальний дохід за вирахуванням компонентів іншого сукупного доходу. Інший сукупний прибуток включає статті доходів або витрат, які не визнаються у прибутку та збитку, як того вимагають або дозволяють інші Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Компоненти іншого сукупного прибутку включають:

- збільшення надлишків або зменшення надлишків переоцінки (МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 38 «Нематеріальні активи»);

- актуарні (визначений попередньо) прибуток або збиток (МСБО 19 «Виплати працівникам»);
- прибуток або збиток, що виникає внаслідок перерахунку фінансової звітності суб'єктів господарювання, контрольованих іноземними суб'єктами господарювання (МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»);
- прибутки або збитки, що виникають від інвестицій в інструменти власного капіталу, оцінені за справедливою вартістю, переоцінюються та визнаються в іншому сукупному прибутку (МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»);
- ефективна частина прибутків та збитків, що виникають внаслідок використання інструментів зменшення ризиків шляхом запровадження протилежного хеджування (МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»);
- конкретні зобов'язання, що оцінюються за справедливою вартістю, а результат переоцінки відображається у прибутках або збитках як зміна справедливої вартості та ризиків зобов'язань (МСФЗ 9 «Фінансові інструменти») [17].

Аналізуючи українські та міжнародні стандарти фінзвітності (МСФЗ), ми бачимо, що українські вітчизняні стандарти визначають прибуток та збиток окремо. Однак МСБО 1 об'єднує ці два поняття в один термін та надає більш детальне пояснення, що, на нашу думку, є більш обґрунтованим підходом. І навпаки, П(С)БО) 17 «Податок на прибуток» напряду не визначає категорію «прибуток», але розрізняє такі види прибутку:

- бухгалтерський прибуток – вартісний вираз фінансового результату до оподаткування за даними бухгалтерського обліку, який відображається у Звіті про фінансові результати за певний звітний період;
- податковий прибуток – це фінансові результати діяльності підприємства згідно вимог чинного податкового законодавства (ПКУ) [23].

Так само, Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 від 28.03.2013, затверджені МФУ, не містять тлумачення прибутку, але передбачають розрахунок (обчислення) та подальше використання таких видів бухгалтерського прибутку:

- валовий прибуток – це різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, виконаних робіт, наданих послуг) та собівартістю реалізованої продукції (товарів, виконаних робіт, наданих послуг);
- операційний прибуток – це показник, отриманий шляхом додавання фінансових результатів від продажів та доходів від іншої операційної діяльності мінус інші операційні витрати;
- прибуток під впливом інфляції на монетарні статті – це сума прибутку з урахуванням впливу інфляції на монетарні статті, котра визначена згідно П(С)БО 22 «Вплив інфляції»;
- прибуток до оподаткування – це позитивний результат різниці між доходами та витратами від операційної діяльності, фінансової діяльності та іншої діяльності суб'єкта господарювання;
- прибуток після оподаткування від припиненої діяльності – прибуток після оподаткування від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та груп їх вибуття, що складають припинену діяльність, оцінені за чистою вартістю реалізації;
- чистий прибуток – це позитивний фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання за мінусом податку на прибуток [16].

Виходячи з вищезазначеного, національні нормативно-правові акти, котрі регулюють бухгалтерський облік, лише визначають прибуток та розрізняють його види.

Однак, податкове законодавство, зокрема Податковий кодекс України (ПКУ), не містить такого визначення прибутку, зокрема у статті 14, яка містить ключові визначення в контексті цього нормативно-правового акту. Однак, стаття 134 розділу III «Податок на прибуток підприємств» визначає предмет оподаткування. Розглянемо ключові положення Податкового

кодексу України щодо сутності прибутку, яка визначається через об'єкт оподаткування: [25] (рис.1.2).

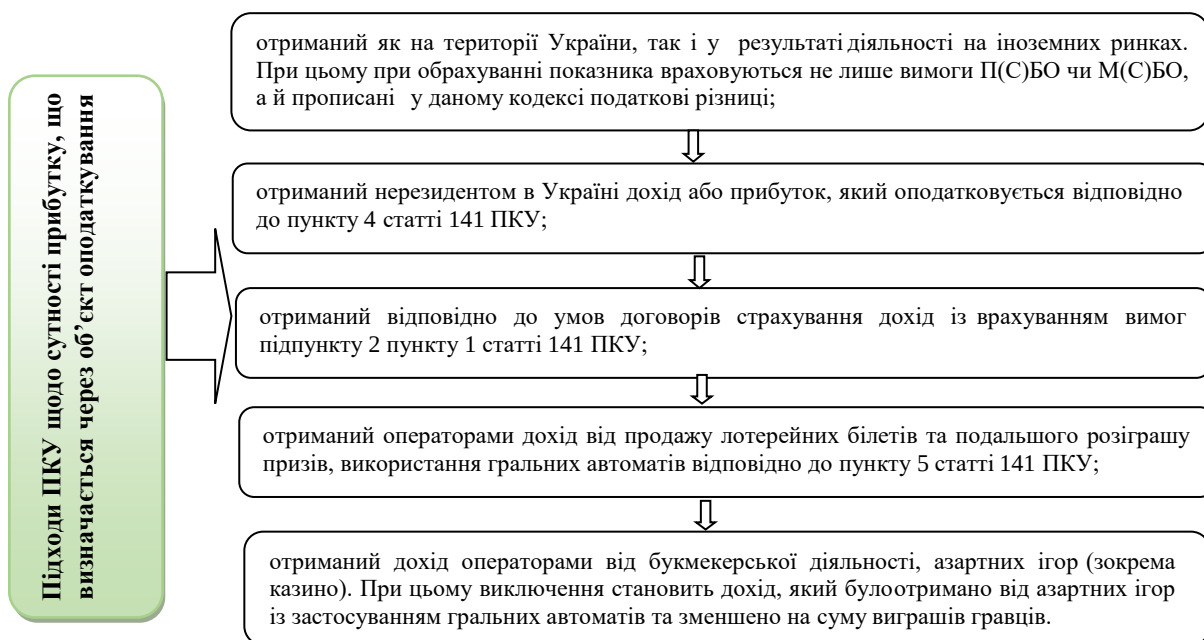

Рис. 1.2. Підходи ПКУ щодо сутності прибутку, що визначається через об'єкт оподаткування.*

**сформовано автором*

Податковий кодекс України не розмежовує чітко дохід та прибуток для цілей оподаткування. Цікавим є також підхід до бази оподаткування. Остання вважається грошовим доходом суб'єкта оподаткування, який розраховується відповідно до ст. 134 ПКУ та інших положень ПКУ [25].

Поняття прибутку завжди було предметом наукових досліджень. Видатні діячі наукової спільноти досліджували цю концепцію з давніх часів. Підходи і методи, що використовуються для визначення прибутку, впливають не лише на розподіл та використання прибутку, але й на загальну діяльність підприємства.

Одне з найдавніших визначень прибутку міститься в давньокитайському класичному творі Гуань-Цзи (IV-III ст. до н. е.). Лао-Цзи розумів прибуток як золото, що залишається внаслідок нерівного обміну. Тобто одна сторона отримує більше прибутку, ніж інша [7].

Арістотель (384-322 рр. до н. е.) у своїх працях «Нікомахова етика» та «Політика» поділив економічну діяльність на дві категорії: природню – економіка та неприродню – хремастика. Він вважав, що остання характеризується великомасштабною торгівлею та лихварством. Ті, хто займався лихварством, прагнули збільшити власний капітал та отримати величезні прибутки [39].

Меркантилісти вивчали сектор обігу. Вони вважали, що прибутки від зовнішньої торгівлі походять від продажу товарів в одній країні за вищою ціною, ніж вони могли б купити в іншій. Меркантиліст Т. Мен сформулював принцип «торгового балансу» у своїй книзі «Багатство Англії, що походить від зовнішньої торгівлі, або баланс зовнішньої торгівлі як принцип багатства» (1664). Він твердо вірив, що багатство нації безпосередньо пов'язане з різницею між вартістю її експорту та імпорту.

Як А. Сміт, так і Д. Рікардо, класичні постаті політичної економії, пропонували цікаві ідеї. Зокрема, Сміт стверджував, що прибуток є:

- неминучим результатом ефективного використання капіталу;
- компенсацією за працю підприємця та ризиком збитків;
- частиною неоплачуваної праці працівників [7].

На противагу цьому, Даніель Рікардо розглядав прибуток як частину створеної вартості, що перевищує компенсацію працівникам. Цей економіст наголошував, що дохід має перевищувати заробітну плату.

Згідно з К. Марксом, прибуток – це не лише додана вартість, створена працею робітників, а й результат використання авансованого капіталу. Маркс вивчав різні фактори та характеристики формування норми прибутку. Він вважав, що коли частка засобів виробництва в праці збільшується, що призводить до зростання продуктивності праці, прибуток зменшується.

У своїй спільній праці «Правила бізнесу» американські вчені Д. Бернес, Е. Річардс та Т. Дворкін як і вчений К. Монро, вважають, що ключовою метою бізнесу є максимізація прибутку. Підприємства

зацікавлені в ефективному споживанні обмежених виробничих ресурсів. Організації, які роблять це найкраще, можуть збільшити обсяг продажів продукції та досягти прибутковості навіть за нижчої ціни за одиницю.

Р. Франк та Б. Бернанке зазначають, що підприємствами рухають різні мотиви у своїй діяльності. Однак лєвова частка підприємств все ще працює з метою підвищення добробуту своїх власників шляхом отримання та розподілу прибутку. Останні дослідники розглядають позитивну різницю між загальним доходом, отриманим від продажу товарів, та понесеними витратами: як явними, так і неявними [39].

Отже, простежити основні ідеї економістів та схарактеризувати еволюцію дефініції «прибуток», ми можемо в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Еволюція дефініції «прибуток» у розвитку економічних думок*

Економічна школа	Дефініції «прибутку»
Класична	Прибуток розглядався в контексті теорії вартості праці, що була основною концепцією давніх економістів, таких як Адам Сміт та Девід Рікардо. Згідно з цим підходом, прибуток розглядався як винагорода за капітал та ризик, який бере підприємець.
Неокласична	Прибуток став розглядатися як винагорода за вкладені капітал і підприємницькі зусилля, а також за підприємницьку активність у інноваціях.
Кейнсіанська	Концепція множника прибутку, де кожен додатковий долар державних витрат або інвестицій може призвести до більшого збільшення загального прибутку через ефект множника, який виникає від подальшого розподілу цих грошей в економіці.
Модерна	Прибуток розглядається як винагорода за різноманітні фактори, такі як: ризик, інновації, монопольна влада тощо. Прибуток визначають в залежності від цих підходів розрахунку таких, як: маржинальний підхід, теорію агентства, теорію імперфектної конкуренції та інші.
Економіка екологічного розвитку	Соціальна відповідальність підприємств, нерівність доходів, екологічна стійкість ці виклики вимагають переосмислення традиційного розуміння прибутку та його ролі в економіці. Прибуток за цією системою визначається через економічну вигоду від екологічних інвестицій, таку як: зменшення витрат на енергію, підвищення продуктивності та ринкову конкурентоспроможність, а також підвищення репутації.

**узагальнено автором*

Вітчизняні вчені також активно досліджували поняття прибутку. Крім того, різні вчені тлумачать це поняття по своєму. У таблиці 1.2 наведено основні тлумачення (підходи).

Таблиця 1.2

Основні підходи вітчизняних вчених до трактування сутності економічної категорії «прибуток»*

Автор	Сутність економічної категорії «прибуток»
Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко	Прибуток – відображений у вартісному вираженні чистий дохід організації, що припадає на інвестований капітал, відображає винагороду за ризик ведення підприємницької діяльності, фактично є позитивною різницею між сукупним доходом та понесеними витратами для його отримання
В.Д. Базилевич	Економічний прибуток – це перевищення над нормальним прибутком внаслідок підприємницької ініціативи, навичок щодо найбільш ефективного використання поєднань економічних ресурсів, впроваджень інновацій, продуманого ризику тощо.
П.І. Багрій, С.І. Дорогунцов	Прибуток – дохід, отриманий від функціонуючого капіталу у результаті використання праці робітників, які працюють по найму.
І.О. Бланк	Прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення підприємницької діяльності
А.Б. Борисов	Прибуток – перевищення доходу над витратами за конкретний часовий проміжок.
Л. Грозницька	Прибуток – різновид форм вартості додаткового продукту, що є різницею між вартістю продажу продукції та витратами на її виготовлення.
А.Г. Загородній	Прибуток – це економічна категорія, що визначається як різниця між валовим викупом (без податку на додану вартість і акцизного збору) та витратами на виробництво і реалізацію продукції.
А.В. Ковтун	Прибуток – частина додаткової вартості товару, який продається організацією, що залишається під контролем підприємства після погашення виробничих витрат.
М.В. Кужельний, В.Г. Лінник	Прибуток – це джерело власних коштів підприємства та формуванням доходної частини бюджетів різних рівнів.
В.І. Кузь	Прибуток – наслідок ефективності діяльності організації щодо створення та продажу додаткової вартості.
С.В. Мочерний	Економічний прибуток – різниця між загальним доходом організації та економічними витратами, які включають як явні, так і неявні витрати.

*узагальнено автором

На основі аналізу наведених вище тверджень можна констатувати, що як у нормативній базі, так і в науковій літературі відсутнє єдине трактування поняття «прибуток». У зв'язку з цим вважаємо за доцільне подати власне визначення цієї важливої економічної категорії. На наш погляд, *прибуток — це сформований підприємством фінансовий ресурс, що виникає як різниця між доходами, отриманими завдяки найбільш раціональному та результативному використанню наявних коштів у різних напрямках діяльності, і витратами, понесеними для їх отримання*. Зазначений ресурс слугує підґрунтям для підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його подальшого розвитку.

1.2. Фактори впливу на формування та розподіл прибутку підприємства

Величина прибутку залежить від багатьох факторів, кожен з яких може мати позитивний або негативний вплив на кінцевий результат. Усі фактори, що впливають на прибутковість, можна розділити на зовнішні (фактори, що не залежать від операційної діяльності підприємства) та внутрішні (фактори, що залежать від операційної діяльності підприємства) [20].

Наукова спільнота не досягла єдиної думки щодо структури та типів факторів, що впливають на формування прибутку. Однак більшість науковців розрізняють зовнішні та внутрішні фактори, а також контрольовані та неконтрольовані фактори, регульовані та нерегульовані фактори. Проаналізувавши погляди науковців, ми склали перелік основних факторів, що впливають на формування прибутку, та прокласифікували їх на кілька типів (рис. 1.3).

Опишемо першу групу визначених нами факторів — зовнішні фактори. Їх слід поділити на ринкові — ті, що відображають ринкові показники та регуляторні фактори — фактори державного управління.

Рис. 1.3. Основні фактори впливу на формування прибутку підприємства.*

**сформовано автором*

Ринкові фактори:

1. *Кон'юнктура товарного ринку.* Зміни кон'юнктури товарного ринку впливають на один з ключових показників діяльності суб'єкта господарювання — об'єм виручки від реалізації продукції — і, як наслідок, на валовий прибуток.

2. *Кон'юнктура фондового ринку.* Фондовий ринок визначає ймовірність отримання компанією доходу шляхом випуску акцій та

облігацій. Це впливає на ефективність реінвестування нерозподіленого прибутку. Крім того, динаміка фондового ринку має вирішальне значення для формування дохідності портфеля цінних паперів компанії у формі відсотків і дивідендів.

3. *Практика відстрочки платежу між торговими сторонами (контрагентами).* Продаж продукції може здійснюватися шляхом спотової оплати або відстрочки (розстрочки). Цей фактор впливає як на ціни закупівлі, так і на ціни продажу. Прибуток підприємства також коливатиметься залежно від угоди про співпрацю між торговими сторонами.

4. *Наявність кредитних коштів.* Цей фактор залежить, перш за все, від існуючого балансу попиту та пропозиції на ринку позичкового капіталу. Ринкові умови визначають збільшення або зменшення пропозиції короткострокових або довгострокових, високовартісних або низьковартісних коштів.

5. *Залучення коштів цільового фінансування.* Цільові фінансові кошти та цільові доходи стосуються коштів, отриманих підприємствами для певної мети (на основі встановлених умов витрат, затверджених планів, бюджетів, кошторисів тощо).

Регулятивні фактори:

1. *Державне регулювання.* Державне регулювання включає встановлення мінімальних або максимальних рівнів цін, коригування тарифів, процентних ставок, ставок податків та пільгової політики, запровадження штрафних заходів, моніторинг та втручання у діяльність ринкових монополій.

2. *Податкова система.* Податки, що сплачуються підприємствами до бюджету, становлять значну частину їхнього валового прибутку. Збільшення видів податків та зміни ставок податків, скасування або коригування пільгової політики та будь-які інші суттєві зміни в податковій системі можуть вплинути на кінцеві фінансові показники діяльності підприємства.

3. *Політична стабільність*. Ефективне функціонування політичної системи та всіх її структур та інститутів, безперебійне функціонування механізму державної влади, повний авторитет державної влади, а також суворе дотримання та виконання законів та інших нормативних актів забезпечують стабільний розвиток ринкової економіки та кожного господарюючого суб'єкта.

Опишемо систему внутрішніх факторів, що впливають на прибуток.

1. *Життєвий цикл підприємства*. На різних етапах життєвого циклу бізнесу формуються не лише різні показники прибутку, але й його види та сфери використання.

2. *Тривалість операційного циклу*. Чим більше разів власний капітал обертається за одиницю часу після інвестування в оборотні активи, тим більший об'єм прибутку.

3. *Сезонність виробництва й реалізації продукції*. Сезонність виробництва та реалізації продукції має суттєвий вплив на довгострокове формування прибутку суб'єкта господарювання та визначає структуру його прибутку в різні періоди часу. Крім того, цей фактор також необхідно враховувати під час реінвестування.

4. *Ефективність використання ресурсів* стосується ефективності використання засобів праці, предметів праці, капіталу та трудових ресурсів. Особливо варто зазначити, що цей фактор впливає на зростання прибутку, перш за все, через якісні зміни.

5. *Терміновість інвестиційних програм*. Ступінь терміновості визначає потребу в додаткових фінансових ресурсах, якими можуть бути власні кошти підприємства (особливо прибуток) або позикові кошти — кредит.

6. *Облікова політика*. Якщо підприємство генерує фінансові результати на момент оплати, то несвоєчасна оплата дебіторської заборгованості від покупців за продукцію уповільнює процес отримання доходу. Натомість, завдяки включенню фактора поставки в облікову політику, допомагає підприємству отримати більше коштів.

7. *Фінансовий менталітет менеджерів підприємства.* Власники та менеджери на підприємстві приймають рішення на основі проаналізованих даних, а наслідки цих рішень мають суттєвий вплив на фінансовий стан компанії (підприємства).

За умов формування кінцевого фінансового результату діяльності господарюючого суб'єкта, його значення визначається шляхом порівняння доходів та витрат. При розрахунку фінансового результату враховується дохід, отриманий господарюючим суб'єктом протягом звітного періоду. Доходи від продажу продукції, товарів та послуг оцінюються за вартістю обміну продукцією або послугами підприємства. Ця вартість являє собою грошовий еквівалент прав на грошові кошти, які мають бути отримані в результаті операції купівлі-продажу [8].

Порядок формування прибутку підприємства подано на рис.1.4.

Прибуток підприємства є показником фінансового результату, що перешкоджає його безпосередньому використанню як об'єкта управління та вимагає формування важеля впливу на розмір прибутку шляхом впливу на фактори його створення та використання [19].

Складові ефективної системи управління прибутком є наступні: управління прибутком на стадії його формування; управління доходами господарюючого суб'єкта; управління витратами господарюючого суб'єкта; управління прибутком на стадії його використання.

На нашу думку, для ефективного управління прибутками підприємства та збільшення їх розміру необхідно:

1. Розробити стратегію управління прибутком, яка відповідає довгостроковим цілям розвитку підприємства та дозволяє досягти найкращих результатів з наявними ресурсами.

2. Враховувати доходи від усіх видів господарської діяльності, кожна з яких матиме суттєвий вплив на прибуток.

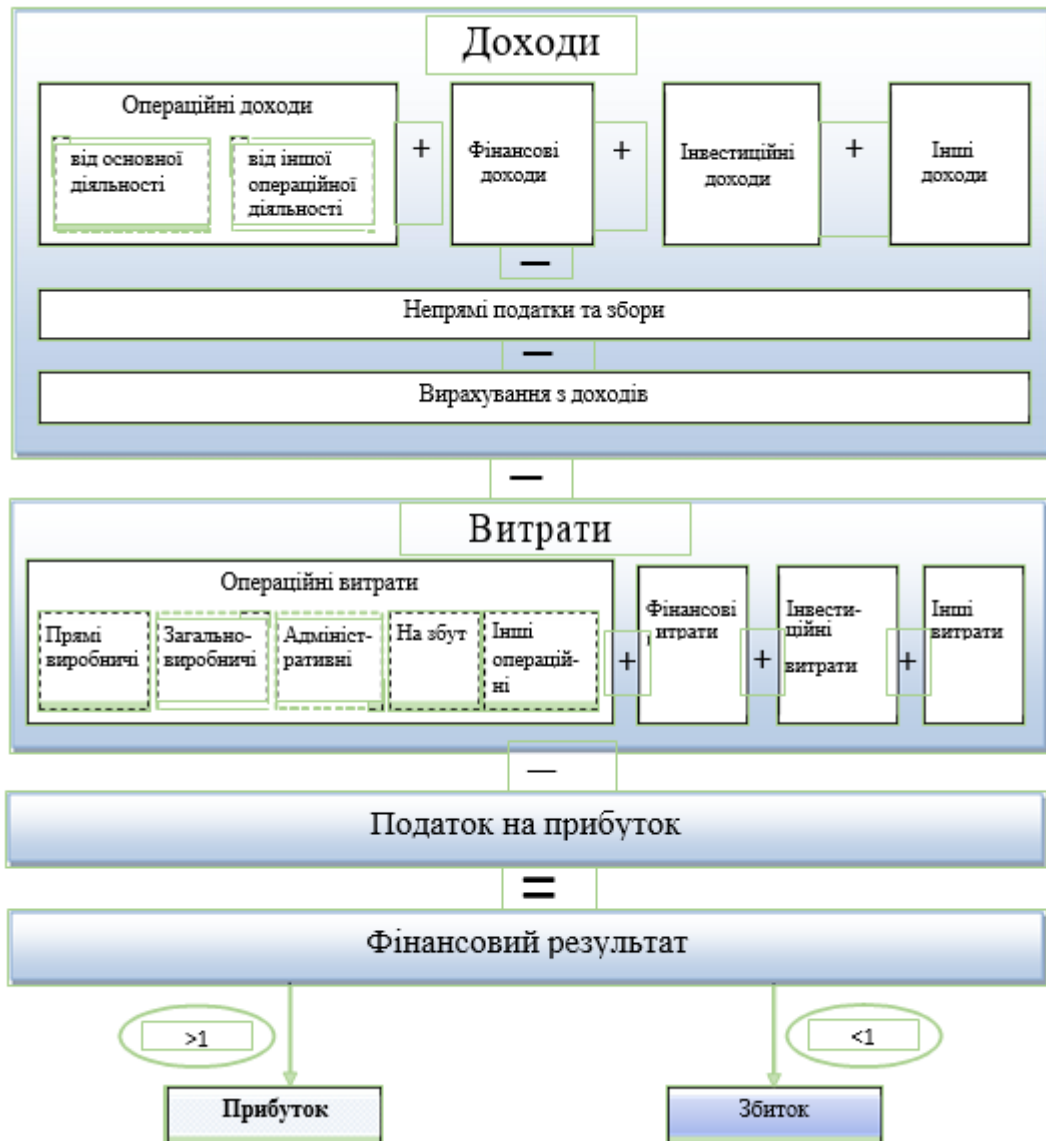

Рис. 1.4. Порядок формування прибутку підприємства.*

**сформовано автором*

3. Планувати витрати таким чином, щоб їх сума ніколи не перевищувала доходи в певний період. Це забезпечить досягнення виробництвом точки беззбитковості та зменшить ймовірність банкрутства.

4. При використанні прибутку зосереджуватися, перш за все, на власних потребах підприємства для формування власних джерел фінансування, що зрештою призведе до максимізації та стабілізації прибутковості та розвитку бізнесу.

Розподіл прибутку є вирішальним елементом, який не лише задовольняє різні потреби підприємств, але й слугує важливою гарантією надходження національного бюджету. Система розподілу прибутку будь-якого підприємства повинна бути спрямована на підвищення ефективності його операційної діяльності.

1.3. Нормативно-правове та літературне забезпечення

Нормативно-правова база встановлює ключові положення та засади ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, визначає їх облікову політику, соціальні та економічні відносини в державі.

При написанні кваліфікаційної роботи було розглянуто та проаналізовано законодавчу та нормативну базу з обліку прибутку, витрат та доходів (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Перелік нормативних документів з обліку прибутку, доходів і витрат

№	Нормативний документ, коли і ким виданий	Основний зміст
1.	Конституція України, затверджена Верховною Радою України від 28.06.1996, № 254к/96-ВР	Конституція України визначає статус країни, права, свободу та обов'язки людини перед державою та держави перед людиною. Визначення законодавчої та виконавчої влади.
2.	Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003р.	Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.
3.	Податковий кодекс України № 2755-VI від 2.10.2010 р.	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів.
4.	Господарський кодекс України, № 436-IV від 13.01.2003 р.	Визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання.
5.	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996 – XIV	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні стосовно будь-якого об'єкту обліку, в тому числі реалізації продукції.
6.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» Наказ МФУ від 29.11.99р. N 290.	Визначає принципи побудови системи оподаткування прибутку, об'єкти оподаткування, правила ведення податкового обліку, складання декларації.

7.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ МФУ від 07.02.2013 № 73	Вказує, що у фінансовій звітності необхідно обов'язково вказувати інформацію, розкриття якої вимагають національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку або міжнародні стандарти фінансової звітності та/або інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів України з питань бухгалтерського обліку.
8.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» наказ МФУ від 31.12.1999 року №318	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.
8.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання», наказ МФУ від 31.01.2000 р. №20	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.
9.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 17 «Податок на прибуток», наказ МФУ від 28.12.2000 № 353	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності.
10.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція щодо його застосування, наказ МФУ від 30.11.1999р. № 291	План рахунків бухгалтерського обліку є переліком рахунків і схем реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку. Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань.
11.	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, наказ МФУ від 24.05.95 р. № 88.	Визначення та порядок оформлення первинних документів та облікових регістрів, виправлення в них помилок, організація документообігу.
12.	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, наказ МФУ № 433 від 28.03.2013р.	Передбачають розрахунок (обчислення) та подальше використання таких видів бухгалтерського прибутку:
13.	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО 1,21,19,39,16,38; МСФЗ 9)	Регулюють порядок здійснення бухгалтерського обліку в світі та Україні, а також встановлюють професійні вимоги до обліку на міжнародному та соціальному рівні.

При написанні кваліфікаційної роботи досліджувалися праці відомих вітчизняних науковців та іноземних науковців, наукові статті у періодичних виданнях стосовно питань організації бухгалтерського обліку прибутків, доходів і витрат.

Літературне забезпечення бухгалтерського обліку прибутків, доходів і витрат сільськогосподарського підприємства відображено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Основні літературні джерела з обліку прибутків, доходів, витрат

№	Назва, автор	Основний зміст	Використано в роботі
1.	Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Мельничук І.В. Основи обліку і оподаткування: підручник. Тернопіль: ЗУНУ. 2023.	Сучасна теорія і практика по веденню обліку та оподаткування на підставі діючих законодавчо-нормативних документів та законів.	Використано для відображення обліку прибутку, доходів, витрат документообігу, оподаткування, звітності підприємства
2	Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Денчук П. Н., Починок Н. В., Романів Р. В. Фінансовий облік: підручник. 3-тє вид., доп. та перероб. Тернопіль. ЗУНУ. 2023.	Фінансовий облік в сільському господарстві та інших сферах господарської діяльності, його суть та значення.	Використано для обліку діяльності у сфері сільського господарства
3.	Баланюк І. Ф. Пилипів Н. І. , Гнатюк Т. М. Фінансовий облік: навчальний посібник. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника». 2019.	Розглянуто основні поняття облікових реєстрів господарської діяльності підприємств, наведено їхні форми та порядок заповнення відповідно до вимог нормативних актів України.	Оформлення бухгалтерських документів у сфері сільськогосподарського виробництва
4.	Ярута В. О. Автоматизація бухгалтерського обліку: практикум; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2023.	Висвітлюються теоретичні положення предмета, методу, техніки та організації ведення бухгалтерського обліку на підприємствах з використанням автоматизації.	Використано загальні поняття про бухгалтерський облік при використанні автоматизованої форми ведення обліку
5.	Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік I : підручник. Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір, 2020.	Бухгалтерський облік всіх видів економічної діяльності, в тому числі на с-г підприємствах	Використано для обліку діяльності у сільському господарстві

Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств викладено в науковій праці Подолянчук О. А. Автором досліджено порядок обліку податку на прибуток підприємств та його складність, яка полягає в тому, що як бухгалтерська категорія він має подвійну природу, визначаючись як у бухгалтерському, так і в податковому законодавстві [26].

Особливу увагу питанням обліку прибутку, приділяє автор Н. Покровська. Автором визначено основні фактори, що впливають на розмір прибутку, та розглянуто інтерпретації прибутку різними економічними школами. Також досліджено взаємодію між цими факторами та їхній вплив на розмір та стабільність прибутку, проаналізовано найперспективніші

напрямки покращення інтерпретації прибутку в контексті економіки екологічного розвитку, враховуючи виклики, що їх ставить сучасність [27].

У своїй праці Перерва П. Г. розкриває головні фактори та систему формування прибутковості підприємства. Розглядаються проблемні питання організації обліку фінансово-господарської діяльності та прибутковості підприємств різних форм власності [23].

1.4. Методика наукового дослідження

Метод дослідження є похідною категорією від певної методології, яка охоплює світоглядні засади, особливості вивчення предмета, визначення його структури та місця у ширшій системі наукових знань, а також сукупність підходів і прийомів дослідження.

Стратегічні методологічні орієнтири та принципи реалізуються на тактичному рівні через конкретні методи наукового пошуку.

Вибір методів дослідження визначається характером фактичного матеріалу, специфікою умов проведення дослідження та його метою.

Методи — це специфічні способи досягнення наукової мети, що залежать від рівня розвитку науки, застосування технічних прийомів і процедур, які мають теоретичне й практичне значення та використовуються у певній логічній послідовності.

Багато соціальних проблем, властивих окремим галузям науки або певним етапам дослідження, потребують застосування спеціальних методів. Такі методи мають чітко визначений характер, обумовлений специфікою об'єкта дослідження, і розробляються, удосконалюються та використовуються у відповідних спеціальних науках. Спеціальні методи не можуть бути випадковими чи довільними, адже їхня природа визначається особливостями досліджуваного явища.

Загальнонаукові методи дослідження — це система принципів і категорій, що становлять основу процесу наукового пізнання (рис. 1.5).

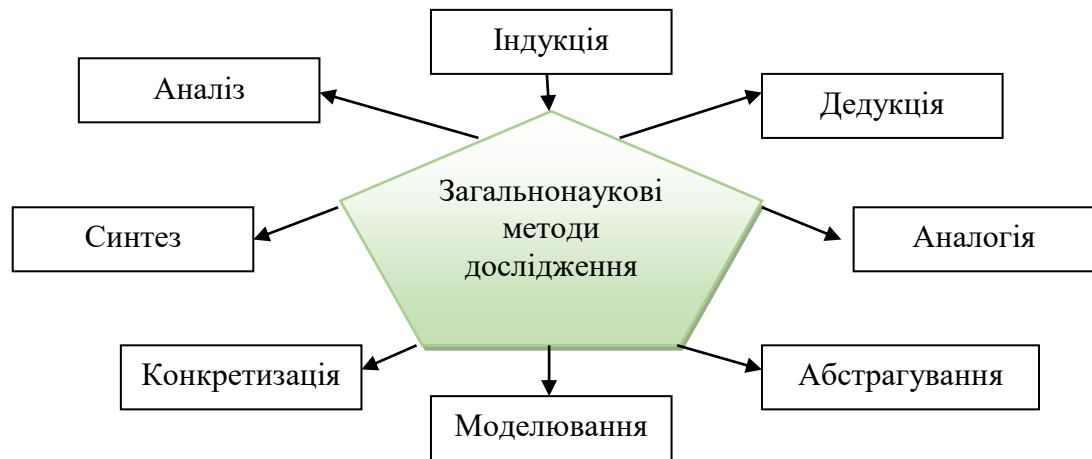

Рис. 1.5. Класифікація загальнонаукових методів дослідження.

Частково наукові методи дослідження є похідною від практичних застосувань економічної науки, результатом яких стає формування нового наукового знання (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Класифікація частково наукових методів дослідження.

Метод бухгалтерського обліку – це система способів і прийомів, за допомогою яких об'єкти обліку фіксуються, відображаються та узагальнюються у єдиній грошовій оцінці відповідно до їх економічно однорідних ознак. Метою застосування методу є забезпечення контролю за

дотриманням статутних вимог суб'єкта господарювання, раціональним та ефективним використанням виробничих ресурсів, збереженням майна, а також досягнення максимальної результативності господарської діяльності.

Оскільки бухгалтерський облік є процесом послідовної трансформації первинних даних в інформацію, залежно від етапів формування облікових потоків застосовуються різні методи:

I етап – *спостереження та фіксація*: здійснюється впорядкований комплекс моніторингових заходів щодо об'єктів обліку шляхом *документації та інвентаризації*.

II етап – *вимірювання та оцінювання*: визначається грошова вартість господарських засобів, джерел їх утворення та результатів господарських процесів шляхом *оцінки і калькулювання*, що забезпечує приведення всіх показників до єдиного грошового вимірника.

III етап – *реєстрація та систематизація*: здійснюється класифікація та реєстрація даних щодо змін об'єктів бухгалтерського обліку, що забезпечує їх систематичне групування за видами через *подвійний запис* на рахунках.

IV етап – *узагальнення та звітність*: облікова інформація агрегується з метою складання *фінансової звітності* та формування *балансу* (рис. 1.7).

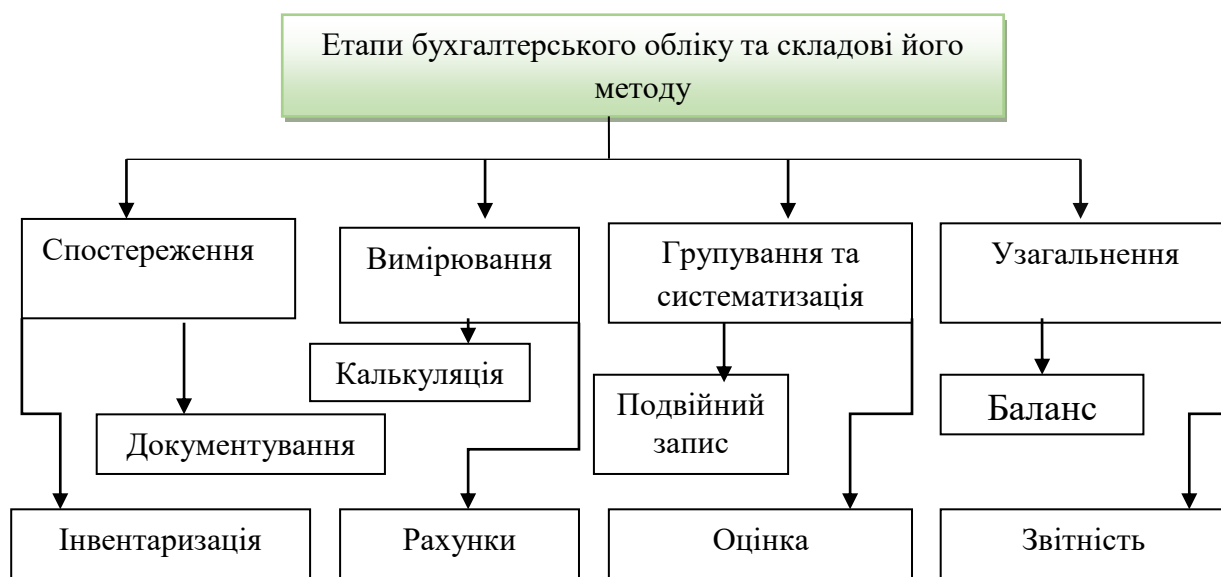

Рис. 1.7. Етапи облікового процесу та складові методу бухгалтерського обліку.

Документування – це метод фіксації об'єктів бухгалтерського обліку (активів, грошей, процесів їх походження та платіжних документів) у первинних бухгалтерських документах (рахунках-фактурах, накладних, чеках, ордерах тощо) під час самої операції або після завершення операції.

Інвентаризація – це процес отримання опису наявності та стану майна, коштів підприємства та джерел їх створення на певну дату. Інвентаризація об'єктів бухгалтерського обліку ведеться шляхом вимірювання, зважування, перерахунку та звірки необхідної інформації.

Калькуляція – це процес розрахунку вартості одиниці товару або виконаної праці. Основна суть методу полягає в тому, щоб визначити та розподілити витрати, котрі пов'язані з одним об'єктом або кількома об'єктами калькуляції (товари, вироби, процеси, замовлення тощо).

Подвійний запис — це процедура, при якій кожна господарська операція в бухгалтерському обліку відображається двічі (в дебеті одного рахунку та кредиті іншого рахунку на ту саму суму). Подвійний запис сприяє контролю законності та точності використання господарських засобів та джерел створення цих ресурсів.

Оцінка – є грошовим виміром вартості товарів та вартості матеріальних цінностей. Оцінка означає представлення об'єкта бухгалтерського обліку в одній грошовій одиниці для узагальнення його вартості в цілому по суб'єкту господарювання. Особливістю даного методу є те, що усі ресурси та господарські операції, відображені в бухгалтерських та звітних документах, виражаються в національній валюті України.

Бухгалтерські рахунки – це метод економічної класифікації однорідних господарських операцій з метою постійного відображення в системі бухгалтерського обліку. Господарські операції відображають на бухгалтерських рахунках, беручи за основу відповідні первинні документи. На практиці рахунок необхідно відкривати для кожного об'єкта бухгалтерського обліку (кожного типу активу, зобов'язання та власного капіталу), тобто рахунок необхідно відкривати для кожної статті балансу.

Баланс – це спосіб представлення активів господарюючого суб'єкта та джерел їх утворення у грошовому вираженні станом на звітну дату. Це звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає його наявні активи, зобов'язання та власний капітал на певний момент часу.

Фінансова звітність - це звітність, яка охоплює інформацію про фінансовий стан суб'єкта господарювання, результати його діяльності та рух грошових коштів протягом встановленого звітного періоду. Фінансова звітність підприємства, в тому числі сільськогосподарського, включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки.

Фінансова звітність – це бухгалтерські звіти, які описують фінансовий стан господарюючого суб'єкта, результати його діяльності та рух грошових коштів протягом звітного періоду. Звітним періодом для фінансової звітності визначено календарний рік.

Зазначимо, що під час написання кваліфікаційної роботи ми використовували такі методи дослідження:

- теоретичне узагальнення та порівняння — з метою розкриття економічної сутності категорії «прибуток» та ключових факторів, що впливають на формування прибутку підприємства;
- аналіз та синтез — з метою визначення ключових напрямків вдосконалення бухгалтерського обліку прибутків, доходів і витрат суб'єкта господарювання;
- статистичні й економіко-математичні методи — з ціллю порівняння динамічних змін ключових показників господарської та фінансової діяльності суб'єкта господарювання;
- метод бухгалтерського обліку — з метою дослідження організації бухгалтерського обліку прибутків, доходів і витрат господарюючого суб'єкта тощо.

РОЗДІЛ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ І МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ Й РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Діагностика операційної діяльності ФГ xxxxxxxx Львівської області

Фермерське господарство xxxxxxxx Львівського району Львівської області було створено з метою вирощування, забою та переробки птиці. Свою виробничу діяльність фермерське господарство розпочало у вересні 2003 р. і на ринку вже понад 20 років, досягло високого рівня екологічно чистої якості продукції та ділової репутації.

Сьогодні продукти харчування з м'яса птиці виробництва групи компаній «ФГ УЛАР» можна зустріти майже в 10 країнах світу.

До складу ФГ xxxxxxxx входять компанії: «КПК-Агроінвест» (сільськогосподарське виробництво), «Укрпромінкубація» (комплекс для інкубації птиці), ТОВ «Гніздичів» (власний зерновий елеватор), ТзОВ «Голдчікен» (виробництво кормів) (рис. 2.1).

**Рис. 2.1. Структура фермерського господарства xxxxxxxx
Львівської області.***

**сформовано автором*

Основним видом діяльності ФГ хххххххх є птахівництво, зокрема вирощування курей-бройлерів, перша їх переробка в забійному цеху та реалізація продукції.

Основними продуктами ФГ хххххххх є тушка, напівфабрикати і субпродукти курчат бройлерів. Фермерське господарство виробляє понад 20 видів фасованої, охолодженої, замороженої продукції. Всі птахоферми оснащені сучасним автоматизованим обладнанням від відомих брендів для контролю всіх показників, що впливають на виробництво продукції птахівництва. На сьогодні ФГ хххххххх є сертифікованим за стандартом «Халяль», котрий дозволяє експортувати вироблену продукцію до країн Сходу.

Центральний офіс ФГ хххххххх розташований в селі Київець Львівської області. Відстань до обласного центру - м. Львів становить 54 км.

Фінансово-економічний аналіз має на меті оцінити фінансову життєздатність підприємства, фінансові результати та ефективність його діяльності. Це сприяє встановленню напрямків максимально можливого фінансовому розвитку та редагуванню монетарної політики. Вивчивши виробничо-господарську діяльність, ми можемо оцінити ефективність використання ресурсів у виробництві та ефективність господарської діяльності підприємства.

Основні економічні показники фінансової і господарської діяльності ФГ хххххххх Львівської області за 2022-2024рр. подамо в таб. 2.1. Аналізуючи показники таблиці 2.1, можна зробити висновок, що фінансово-господарська діяльність ФГ хххххххх була рентабельною у 2022-2024рр. За період дослідження за всіма показниками господарської діяльності ФГ хххххххх спостерігається тенденція щодо зростання. Показник доходу від реалізації продукції в 2024р. в порівнянні з 2022р. зріс на 66% або на 1 449 253 тис.грн і становив в 2024р. - 3 645 405 тис.грн. Також спостерігається зростання собівартості реалізованої продукції на 67% або на 1 261 178 тис.грн.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники фінансової і господарської діяльності**ФГ xxxxxxxx Львівської області, 2022-2024рр.***

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. в % до 2022 р.
Статутний капітал, тис.грн.	1000,00	1000,00	1000,00	100,0
Середньорічна чисельність працівників, чол.	962	1001	1233	128,2
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	2 196 152.00	2 782 533.00	3 645 405.00	166,0
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	1 882 740.00	2 365 465.00	3 143 918.00	167,0
Валовий прибуток, тис. грн.	313 412.00	417 068.00	501 487.00	160,0
Інші операційні доходи, тис.грн.	27 840.00	45 318.00	74 140.00	В 2,7р
Адміністративні витрати, тис.грн.	13 423.00	32 022.00	55 889.00	В 4,2р
Витрати на збут, тис.грн.	206 824.00	201 116.00	238 995.00	115,6
Інші операційні витрати, тис.грн.	17 028.00	40 330.00	70 949.00	В 4,2р
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, тис.грн.	-	5 758.00	7 186.00	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток), тис.грн.	103 977.00	188 918.00	209 794.00	В 2,0р
Інші фінансові доходи, тис.грн.	1 402.00	448.00	2 252.00	-
Інші доходи, тис.грн.	11 184.00	9 379.00	2 265.00	В 2,0р
Фінансові витрати, тис.грн.	84 032.00	94 553.00	94 688.00	112,7
Інші витрати, тис.грн.	5 455.00	2 953.00	6 160.00	113,0
Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	27 076.00	101 239.00	113 463.00	В 4,2р
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	-	-18 998.00	-20 588.00	-
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн.	27 076.00	82 241.00	92 875.00	В 3,4р
Рівень рентабельності (збитковості),%	1,4	3,4	3,0	1,6п.

*розраховано автором на підставі ф.№ 2 Звіт про фінансові результати

Кількість працівників в 2024р. становила 1233 чол. Значного зростання також зазнав показник адміністративних витрат, які в 2024р. в порівнянні з 2022р.

зросли в 4,2 рази. Основною причиною зростання адміністративних витрат стало підвищення зарплатні працівникам фермерського господарства. Також необхідно звернути увагу на різке зростання показника інших операційних витрат в 4,2 рази, що є негативним моментом. Фінансовим результатом діяльності ФГ в період 2022-2024рр. є прибуток, який зазнав значного зростання в 3,4 р. або збільшився на 65 799 тис.грн. Показник чистого прибутку в 2024р. становив 92 875 тис.грн. Зазначимо, що за період дослідження господарство залишається рентабельним. Рівень рентабельності в 2024р. збільшився на 1,6 п. в порівнянні з 2022р. і становив – 3,0%. Отже, фінансово-господарська діяльність ФГ xxxxxxxx Львівської області за досліджуваній період була ефективною.

Динаміка основних економічних показників ФГ xxxxxxxx Львівської області в 2020-2024рр. подана на рис. 2.2.

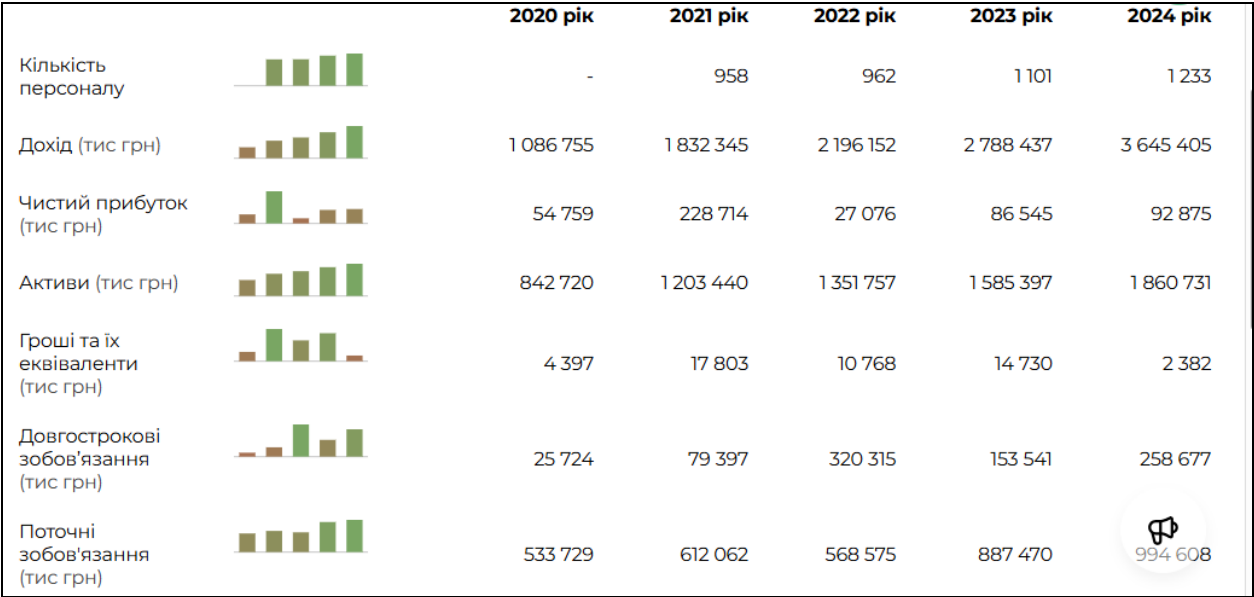

Рис. 2.2. Динаміка основних економічних показників ФГ xxxxxxxx Львівської області в 2020-2024рр., тис.грн.*

**сформовано автором на підставі фінзвітності господарства*

Оскільки об'єктом нашого дослідження є прибуток підприємства, то вважаємо за необхідне проаналізувати саме показник прибутку в динаміці.

Як видно з рис. 2.2, показник чистого прибутку досягнув найвищого значення в 2021р. – 228 714 тис.грн., а найнижчого в 2022р.- 27 076 тис.грн.

У забезпеченні ефективної виробничо-господарської діяльності досліджуваного ФГ, вагома роль відводиться господарським засобам – активам. Прослідкувати зміни, котрі відбулися в структурі необоротних активів й оборотних активів ФГ xxxxxxxx можна в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Аналіз господарських засобів (активів) ФГ xxxxxxxx Львівської області
у 2022-2024 рр., тис. грн. ***

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2022 р.
<i>Всього активів, в т.ч.:</i>	<i>1 351 757.0</i>	<i>1 585 397.0</i>	<i>1 860 731.0</i>	<i>137.7</i>
I. Необоротні активи, в т.ч.	669 288.0	781 557.0	850 933.0	127.1
Нематеріальні активи	465.0	244.0	1 058.0	В 2.2р.
Незавершені капітальні інвестиції	101 262.0	22 400.0	24 326.0	24.0
Основні засоби	563 570.0	756 381.0	822 802.0	В 1.4р.
Інші фінансові інвестиції	3 991.0	0	0	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	2 532.0	2 747.0	-
II. Оборотні активи, в т.ч.	682 469.0	803 840.0	1 009 798.0	В 1.5р.
Запаси	130 807.0	124 059.0	198 997.0	В 1.5р.
Виробничі запаси	90 719.0	93 811.0	95 086.0	104.8
Незавершене виробництво	877.0	916.0	2 492.0	В 2.8р.
Готова продукція	27 157.0	13 153.0	59 498.0	В 2.1р.
Товари	12 054.0	16 179.0	41 921.0	В 3.4р.
Поточні біологічні активи	65 767.0	91 474.0	144 461.0	В 2.1р.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	263 134.0	369 615.0	399 854.0	В 1.5р.
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	75 164.0	47 070.0	47 276.0	62.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	387.0	529.0	158.0	40.8
Інша поточна дебіторська заборгованість	136 442.0	140 402.0	208 324.0	В 1.5р.
Гроші та їх еквіваленти	10 768.0	14 730.0	2 382.0	22.1
Рахунки в банках	10 768.0	14 730.0	2 382.0	22.1
Інші оборотні активи	0	15 961.0	8 346.0	-

**розраховано автором на підставі ф.№ 1 Баланс*

Що стосується необоротних активів фермерського господарства, то за період 2022-2024рр. спостерігаємо в ФГ xxxxxxxx збільшення їх загальної вартості з 669 288.0 тис. грн. у 2022р. до 850 933.0 тис. грн. у 2024р., тобто майже на третю частину. Збільшення вартості необоротних активів ФГ на 27,1% у 2024 році порівняно з 2022 роком, спостерігалось за статтею «Нематеріальні активи» - з 465.0 тис. грн. у 2022р. до 1 058.0 тис. грн. в 2024р., тобто майже в два рази (придбано програмне забезпечення). Зазначимо теж зменшення за статтею «Незавершені капітальні інвестиції» на 76,0%. Причиною таких змін стало завершення будівництва виробничого цеху.

Щодо оборотних активів, то збільшення їх вартості відбулося з 682 469.0 тис. грн. у 2022р. до 1 009 798.0 тис. грн. у 2024р., тобто на 50%. Найбільше зростання зазнали такі статті як «Товари», «Незавершене виробництво» та «Поточні біологічні активи» - в 3,4р.; 2,1р.;2,8р. відповідно. Також відмітимо вагоме зменшення в 2024р. статті «Гроші та їх еквіваленти» на 77,9%, що є негативним моментом.

Склад джерел формування (утворення) господарських засобів ФГ xxxxxxxx у 2022-2024 рр. проаналізуємо в табл. 2.3.

Виходячи з даних табл. 2.3, ми бачимо, що вагомим джерелом фінансових ресурсів ФГ xxxxxxxx є нерозподілений прибуток, який становить майже 80% від усіх джерел фінансування. Його показник в 2024р. порівняно з 2022р. зріс на 41,1% і становив 496 563.0 тис. грн. В період 2022-2024 рр. обсяг власного капіталу ФГ не змінився і становив 1000 тис.грн. Довгострокові зобов'язання у 2022-2024рр. мали тенденцію до зменшення. Так, у 2024р. порівняно з 2022р. їх величина зменшилася на 19,3%.

З таблиці 2.3 можемо також зробити висновки стосовно поточних зобов'язань, величина яких зазнала суттєвих змін за період дослідження. Зростання поточних зобов'язань у 2024р. відбудеться за рахунок збільшення таких видів заборгованості: короткострокові кредити банку (в 3,1р.);

Таблиця 2.3

Аналіз джерел формування господарських засобів (пасивів)**ФГ хххххххх Львівської області у 2022-2024 рр., тис. грн.***

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024 р. у % до 2022 р.
<i>Власний капітал в т.ч.</i>	462 867.0	540 082.0	607 446.0	131,2
Зареєстрований пайовий капітал	1 000.0	1 000.0	1 000.0	100,0
Додатковий капітал	1 260.0	1 260.0	1 260.0	100,0
Резервний капітал	108 623.0	108 623.0	108 623.0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	351 984.0	429 199.00	496 563.0	141,1
<i>Довгострокові зобов'язання і забезпечення в т.ч.</i>	320 315.0	153 541.0	258 677.0	80,7
Довгострокові кредити банків	320 315.0	153 541.0	258 677.0	80,7
<i>Поточні зобов'язання в т.ч.</i>	568 575.0	887 470.0	994 608.0	174,9
Короткострокові кредити банків	86 792.0	290 600.0	277 048.0	В 3,1р.
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	92 855.0	52 666.0	121 523.0	130,8
товари, роботи, послуги	193 139.0	291 691.0	331 934.0	В 1,7р.
розрахунками з бюджетом	24 489.0	53 322.0	11 909.0	48,6
розрахунками зі страхування	1 174.0	1 973.0	2 098.0	В 1,7р.
розрахунками з оплати праці	4 452.0	8 340.0	15 115.0	В 3,3р.
розрахунками за одержаними авансами	49 746.0	52 378.0	37 107.0	74,5
Поточні забезпечення	24 599.0	23 308.0	50 603.0	В 2,0р.
Доходи майбутніх періодів	21 043.0	12 078.0	26 187.0	В 1,2р.
Інші поточні зобов'язання	70 286.0	101 114.0	121 084.0	В 1,7р.
<i>Всього пасивів</i>	1 351 757.0	1 585 397.0	1 860 731.0	137,7

*розраховано автором на підставі ф.№ 1 Баланс

кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги (в 1,7р.); розрахунки з оплати праці (в 3,3р.) заборгованості по розрахунках з страхування (в 1,7р.) та поточних забезпечень (в 2,0р.). Варто зазначити, що ФГ хххххххх частково (51,4%) погасило заборгованість з бюджетом, зокрема у 2024р. ця заборгованість була 11 909.0 тис. грн., що є негативним явищем.

На рис. 2.3 показано аналіз показників ліквідності за 2020-2024рр. ФГ хххххххх Львівської області.

	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Коефіцієнт поточної ліквідності ②	70.31%	93.95%	120.03%	90.58%	101.53%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ②	0.82%	2.91%	1.89%	1.66%	0.24%
Коефіцієнт швидкої ліквідності ②	52.51%	75.56%	97.03%	76.60%	81.52%
Коефіцієнт автономії ②	33.61%	42.54%	34.24%	34.34%	32.65%
Рентабельність активів (ROA) ②	6.50%	19.01%	2.00%	5.46%	4.99%
Рентабельність власного капіталу (ROE) ②	19.33%	57.52%	6.03%	17.27%	16.19%
Чиста маржа ②	5.04%	12.48%	1.23%	3.10%	2.55%
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом ②	60.60%	81.47%	69.16%	69.65%	71.39%

Рис. 2.3. Показники ліквідності ФГ xxxxxxxx в 2020-2024 рр., %*

**сформовано автором*

Дані рис. 2.3 говорить про те, що показники ліквідності ФГ xxxxxxxx протягом 2020-2024 рр. не зазнали значних змін, що свідчить про ліквідність суб'єкта господарювання.

2.2. Аналіз формування і розподілу прибутку підприємства

Під формуванням прибутку підприємства розуміють процес його створення під час фінансово-господарської діяльності підприємства. Здійснювати управління процесом формування прибутку означає контроль за обсягом реалізації продукції, її кількістю, ціною та загалом провадження діяльності з найменшими витратами.

На формування абсолютної величини (суми) прибутку суб'єкта господарювання впливають такі фактори: ефективність його фінансово-господарської діяльності; галузь; масштаби бізнесу та законодавчо встановлені умови обліку фінансових результатів.

Існує два підходи до визначення прибутку суб'єкта господарювання: бухгалтерський підхід та економічний підхід. Бухгалтерський підхід заключається в тому, що прибуток генерується як різниця між виручкою від

продажу продукції (товарів, послуг) та поточними виробничими витратами. Суть економічного підходу в тому, що прибуток генерується як різниця між виручкою від реалізації (продажу) та поточними виробничими (збутовими) витратами плюс витрати, які базуються на процентному доході від капіталу.

Проаналізуємо структуру та динаміку прибутку та необхідні розрахунки представимо у табличній формі (табл.2.4). Дані для розрахунку нами взято із звіту про фінансові результати ФГ xxxxxxxx за 2023-2024рр., котрий є одним із ключових інформативних джерел, оскільки в ньому містяться дані про динамічні зміни прибутку підприємства.

Таблиця 2.4

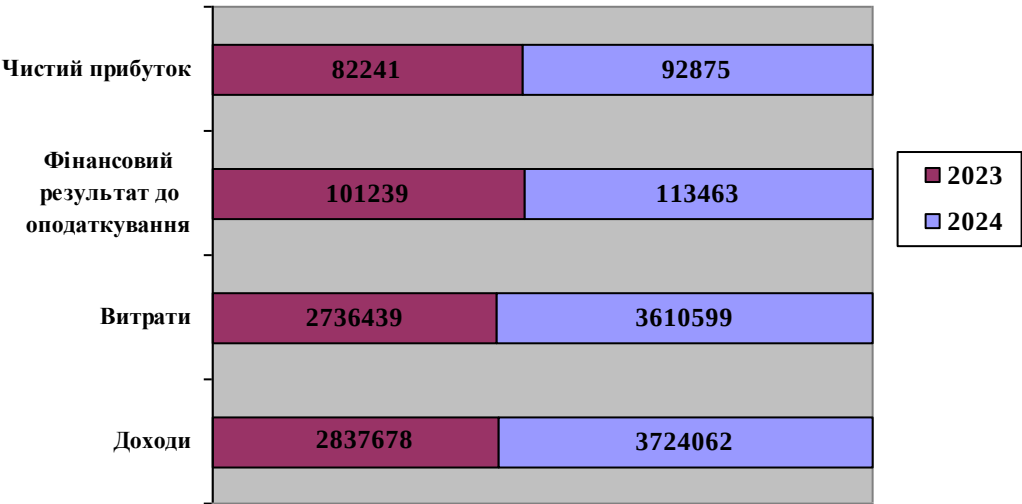
Аналіз структури та динаміки прибутку ФГ xxxxxxxx , 2022-2024рр.*

Показники	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, +/-	2024 р. в % до 2023 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	2 782 533.00	3 645 405.00	862 872.00	131.0
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	2 365 465.00	3 143 918.00	778 453.00	133,0
Валовий прибуток, тис. грн.	417 068.00	501 487.00	84 419.00	120.2
Інші операційні доходи, тис.грн.	45 318.00	74 140.00	28 822.00	163.6
Інші операційні витрати, тис.грн.	40 330.00	70 949.00	30 619.00	175,9
Адміністративні витрати, тис.грн.	32 022.00	55 889.00	23867.00	174.5
Витрати на збут, тис.грн.	201 116.00	238 995.00	37879.00	118.8
Фінрезультат від операційної діяльності: прибуток, тис.грн.	188 918.00	209 794.00	20 876.00	111,1
Інші фінансові доходи, тис.грн.	448.00	2 252.00	2 074.00	В 5,0р
Інші фінансові витрати, тис.грн.	94 553.00	94 688.00	135.00	100,1
Інші доходи, тис.грн.	9 379.00	2 265.00	-7 114.00	24.1
Інші витрати, тис.грн.	2 953.00	6 160.00	3 207.00	261,8
Разом доходів, тис.грн.	2 837 678.00	3 724 062.00	886 384.00	131.2
Разом витрат, тис.грн.	2 736 439.00	3 610 599.00	874 160.00	131.9
Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	101 239.00	113 463.00	12 224.00	112,1
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	-18 998.00	-20 588.00	-1 590.00	108,4
Чистий прибуток, тис. грн.	82 241.00	92 875.00	10 634.00	112,9

*розраховано автором на підставі ф.№ 2 Звіт про фінансові результати

Аналізуючи дані табл. 2.4, ми бачимо, що чистий прибуток ФГ xxxxxxxx— це сума фінансових результатів його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Спрощене представлення доходів та витрат у звіті дещо обмежує аналіз його прибутків. Однак, за всіма показниками, які формують прибуток, ми спостерігаємо зростання, окрім інших доходів., які зменшилися в 2024р. порівняно з 2023р. на 7114 тис.грн. Валовий прибуток ФГ в 2024р збільшився на 20% або на 84 419 тис.грн., показник чистого прибутку зріс на 12,9% або на 10 634 тис.грн. порівняно з 2023р., що є позитивним явищем для здійснення господарськ діяльності.

Динаміку доходів, витрат й фінансових результатів ФГ xxxxxxxx за 2023-2024 рр. відобразимо на рис. 2.3.

**Рис. 2.3. Динаміка доходів, витрат та фінансових результатів
ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2023-2024 рр.***

**сформовано автором*

Отже, в цілому доходи перевищують витрати від фінансово-господарської діяльності ФГ. Доходи зросли на 31,2% або на 886 384 тис. грн., а витрати - на 31,9% або на 874 160 тис.грн. за аналізований період.

Оскільки факторами, котрі визначають рівень чистого прибутку, є саме доходи й витрати суб'єкта господарювання. Тому вважаємо за доцільне здійснити аналіз їх динаміки та структури (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз складу, рівня, динаміки та структури доходів
ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2023-2024 рр.*

Показник	2023 р.		2024 р.		Абсолютне відхилення ,тис. грн.	Відносне відхилення, %	Відхилення пунктів
	тис. грн.	%	тис. грн.	%			
1. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	2 782 533	98,1	3 645 405	97,8	862 872	131,0	-0,3
2. Інші операційні доходи	45 318	1,6	74 140	2,0	28 822	163,6	0,4
3. Інші фінансові доходи	448	0,1	2 252	0,1	2 074	В 5,0р	0,0
3. Інші доходи	9 379	0,2	2 265	0,1	-7 114	24,1	-0,1
Разом	2 837 678	100,0	3 724 062	100, 0	886 384	131,2	0,0

**розраховано автором*

За даними таблиці 2.5, загальна сума всіх доходів ФГ xxxxxxxx зросла на 886 384 тис. грн. або на 31,2%, що позитивно вплинуло на показник чистого прибутку. Збільшення доходів відбулося за рахунок зростання доходу від реалізації товарів, робіт, послуг на 862 872 тис. грн. або на 31,0 %; інших операційних доходів на 28 822 тис. грн. або на 63,6 %; інших фінансових доходів на 2 074 тис.грн. або, на чому хочемо наголосити в 5 разів. Зменшилася лише величина інших доходів на 7 114 тис.грн. або на 75,9%.

Структуру доходів ФГ xxxxxxxxза 2023-2024 рр. відобразимо на рис. 2.4.

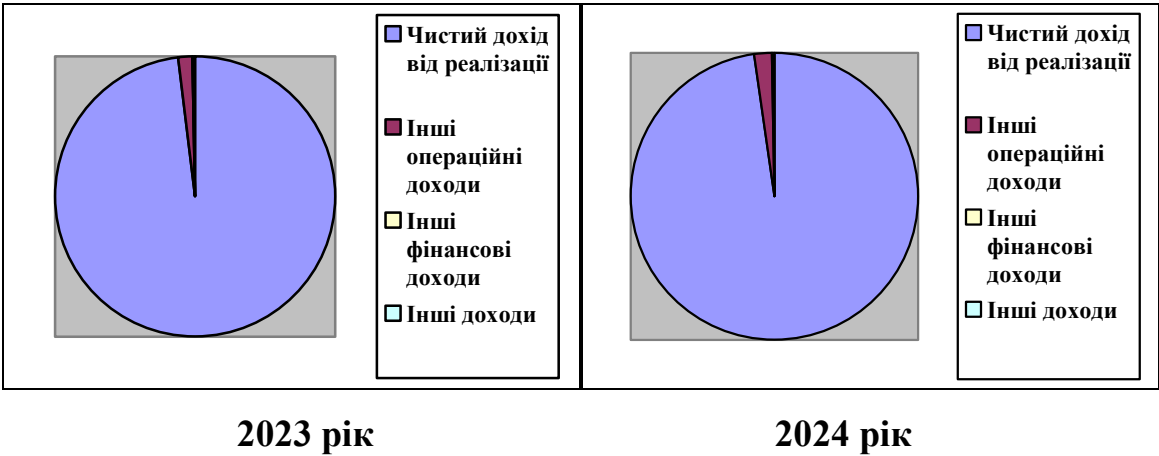

Рис. 2.4. Структуру доходів ФГ xxxxxxxxза 2023-2024 рр.,%.*

**сформовано автором*

Відобразимо результати аналізу витрат ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2023-2024 рр. у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Аналіз складу, рівня, динаміки та структури витрат
ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2023-2024 рр. ***

Показник	2023 р.		2024 р.		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Відхилення пунктів
	тис. грн.	%	тис. грн.	%			
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2 365 465	86,5	3 143 918	87,1	778 453	132,9	0,6
2. Інші операційні витрати	40 330	1,4	70 949	1,9	30 619	175,9	0,5
3.Інші фінансові витрати	94 553	3,4	94 688	2,6	135	100,1	-0,8
4. Інші витрати	2 953	0,1	6 160	0,2	3 207	208,1	0,1
5. Адміністративні витрати	32 022	1,2	55 889	1,5	23867	174,5	0,3
6. Витрати на збут	201 116	7,4	238 995	6,7	37879	118,8	-0,7
Разом	2 736 439	100,0	3 610 599	100,0	874 160	131,9	0,00

**розраховано автором*

Загальна сума витрат ФГ xxxxxxxx за 2023-2024рр. зросла на 874 160 тис. грн. або на 31,9%. Сам по собі – це негативний фактор, котрий засвідчує, що фермерське господарство стало витрачати більше коштів.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) зросла на 778 453 тис. грн. або на 32,9%. Різниця між питомою вагою показника за аналізований період становить 0,6%. Зазначимо, що інші операційні й адміністративні витрати зросли на 30 619 тис. грн. і на 23867 тис. грн. або на 75,9% і 74,5% відповідно. Питома вага показника за 2023-204рр змінилась на 0,5% пункту.

Однак, основний фактор, що негативно вплинув на величину чистого прибутку – зростання інших витрат, які зросли на 3 207 тис. грн. або в 2 рази, що є негативним моментом.

Структуру витрат ФГ хххххххх за 2023-2024 рр. відобразимо на рис. 2.5.

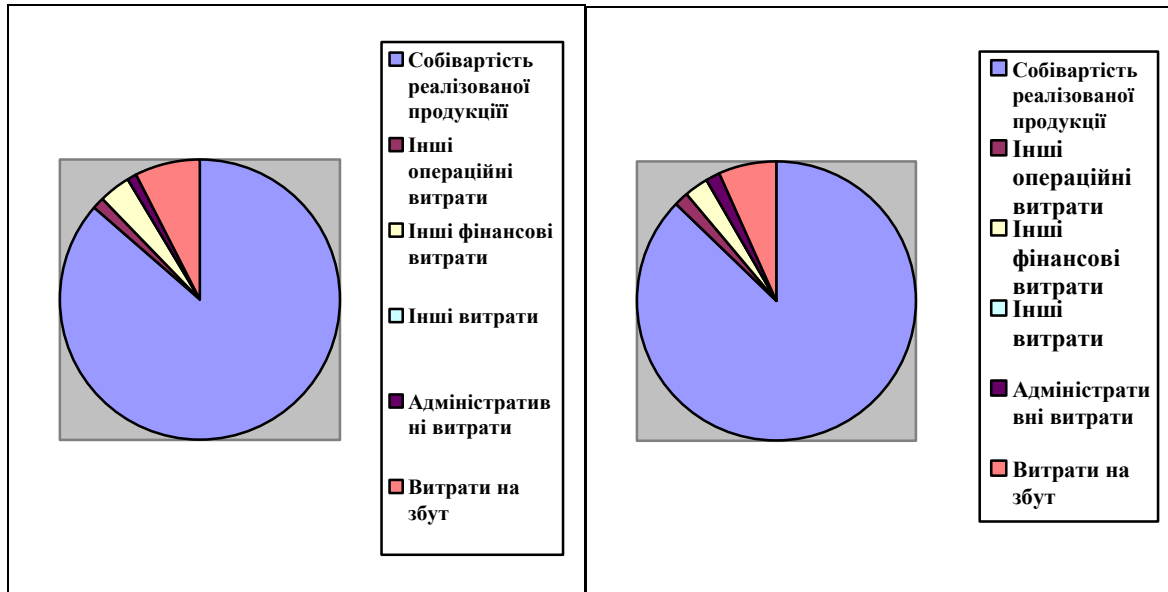

Рис. 2.5. Структуру витрат ФГ хххххххх Львівської області за 2023-2024 рр.,%.*

**сформовано автором*

При оцінці структури та динаміки прибутку підприємств не менш важливим є аналіз розподілу та використання прибутку.

Основним завданням аналізу розподілу та використання прибутку є виявлення тенденцій та пропорцій, сформованих внаслідок розподілу прибутку протягом звітного періоду, порівняно з плановими показниками та змінами в динаміці.

На основі результатів аналізу розробляються рекомендації щодо зміни пропорцій розподілу прибутку та його найбільш раціонального використання. Установчі документи кожного підприємства визначають порядок розподілу прибутку, котрий залишається після оподаткування, та перелік фондів, що необхідно створити.

Для узагальнення оцінки ефективності розподілу прибутку суб'єкта господарювання використовується ряд показників: коефіцієнт капіталізації прибутку; коефіцієнт споживання прибутку; коефіцієнт інвестування прибутку; коефіцієнт резервування прибутку. Перелічені коефіцієнти

надають інформацію про різні напрямки розподілу прибутку. Отримані цифри допомагають у комплексному аналізі чистого фінансового результату.

Порядок розподілу прибутку ФГ xxxxxxxx. У 2023-2024 рр. представимо у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Показник розподілу прибутку ФГ xxxxxxxx Львівської області
за 2023-2024рр., тис.грн.***

Показники	2023 р.	2024 р.
Прибуток до оподаткування	101 239.00	113 463.00
Податок на прибуток	18 998.00	20 588.00
Чистий прибуток	82 241.00	92 875.00
Розподілений прибуток, в т.ч.	319 316.00	386 680.00
в резервний фонд	108 623.00	108 623.00
дивідендні виплати	0.00	0.00
на інші цілі	1 260.00	1 260.00
Нерозподілений прибуток	429 199.00	496 563.00

**розраховано автором*

На основі даних таблиці 2.7., можемо зробити висновок, що одержаний за результатами діяльності ФГ прибуток спрямований тільки на два напрямки. У резервний фонд та на інші були спрямовані кошти протягом звітного періоду, зокрема в резервний фонд виділено 108 623 тис.грн., а на інші цілі – 1 260 тис.грн. Відповідно 19,1% чистого прибутку у 2023р. та 18,7% у 2024р. було залишено у фонді накопичення у вигляді нерозподіленого прибутку.

**2.3. Організація системи обліку доходів як головного елемента
формування прибутку підприємства**

У сучасних умовах господарювання дохід відіграє ключову роль у відносинах між діловими партнерами. Стабільний рівень доходу свідчить про те, що продукція, товари, роботи чи послуги суб'єкта господарювання задовольняють споживачів за якістю та ціною. Отримання доходу є

необхідною умовою прибутковості та самофінансування суб'єкта господарювання, якщо обсяг доходів перевищує обсяг витрат [36].

Вітчизняні підприємства обліковують дохід відповідно до ПСБО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід». Ці нормативні документи чітко визначають природу доходу, які статті можуть бути визнані доходом, які не можуть бути визнані доходом, та основні аспекти бухгалтерського обліку [29,17].

МСБО надають пріоритет економічній сутності операцій над їхньою правовою формою. Хоча економічна сутність господарських операцій також має пріоритет згідно з національними ПСБО, однак на практиці цей пріоритет виражається в меншій мірі.

Найбільша частка загального доходу підприємства надходить від її основної діяльності. Основна (операційна) діяльність – це діяльність, задля якої підприємство було створене та яка генерує найбільшу частину її доходу.

Дохід від основної операційної діяльності, зокрема від продажу товарів і продукції, надання послуг й виконання робіт в ФГ xxxxxxxx, відображається на рахунку синтетичному 70 «Доходи від реалізації». Рахунок 70 призначений для відображення загальної виручки від реалізації, включаючи податок на додану вартість, акцизний збір та інші обов'язкові платежі. До рахунку 70 «Доходи від реалізації» відкрито п'ять субрахунків: [42]

- 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;
- 702 «Дохід від реалізації товарів»;
- 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»;
- 704 «Вирахування з доходу»;
- 705 «Перестраховування».

Субрахунок 701 використовується для відображення доходу від реалізації готової продукції та зазвичай використовується виробничими суб'єктами господарювання. Субрахунок 702 використовується для відображення доходу від реалізації товарів та найчастіше використовується торговельними організаціями, але він також застосовується до інших суб'єктів господарювання. Субрахунок 703 використовується для

відображення доходу, отриманого організацією від наданих нею послуг та виконаних нею робіт. Субрахунок 704 призначено для відображення встановлених вирахувань із доходу. Субрахунок 705 призначений для установ, що займаються страховою діяльністю. Його призначенням є відображення страхових вимог, премій та інформації про платежі відповідно до договорів перестрахування.

Нижче наведено типові бухгалтерські проведення рахунків з обліку доходів від реалізації продукції в ФГ xxxxxxxx (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Кореспонденція рахунків з обліку доходів від реалізації продукції,
товарів, робіт, послуг**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської, довгострокові векселі одержані	16	70
2	Надходження грошових коштів до каси підприємства в національній валюті (готівкою)	301	70
3	Надходження грошових коштів в національній валюті	311	70
4	Отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями	341	702
5	Продажна вартість реалізованої продукції, яка включає обов'язкові платежі, що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації (дохід від реалізації)	361	701
6	Виникнення дебіторської заборгованості за виданими авансами, з підзвітними особами, за відшкодуванням завданих збитків, з іншими дебіторами	37	70
7	Аванси, одержані за постачання матеріальних цінностей або під виконання робіт	681	70
8	Списання збитків від реалізації продукції	79	70
9	Нараховані платежі до бюджету (акцизний збір, податок на додану вартість), інші непрямі податки, податок на прибуток	70 98	641
10	Одержані аванси під виконання робіт, послуг	703	681
11	Закриття рахунка 70 - списання суми на фінансові результати	70	79

Зведена інформація про інші доходи (за винятком доходів від реалізації продукції) від операційної діяльності підприємства за звітний період відображається на синтетичному рахунку 71 «Інший операційний дохід».

Інші операційні доходи включають: доходи від продажу іноземної валюти; доходи від продажу інших оборотних активів; доходи від операційної оренди; доходи від курсових різниць, що виникають в результаті операцій з іноземною валютою; штрафи, пені, конфіскації та інші стягнення, що накладаються за порушення остаточної угоди; доходи від стягнення кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої перевищив норму; доходи від списаних активів, отриманих у вигляді компенсації; та інші доходи від операційної діяльності підприємств.

Балансовий рахунок 71 «Інший операційний дохід» використовується для обліку доходів, отриманих від іншої операційної діяльності. Записи по кредиту відображають отримання доходу, а записи по дебету – зменшення доходу після вирахування непрямих податків та списань на фінрезультати.

До рахунку 71 «Інший операційний дохід» відкрито дев'ять субрахунків: [43]

- 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»;
- 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»;
- 713 «Дохід від операційної оренди активів»;
- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;
- 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»;
- 716 «Відшкодування раніше списаних активів»;
- 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»;
- 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»;
- 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

З огляду на жорстку ринкову конкуренцію та складну економічну та політичну ситуацію в країні, бізнес постійно шукає альтернативні джерела

доходу, не обмежуючись виключно операційною діяльністю. Фінансова та інвестиційна діяльність відкриває додаткові можливості для комерційних організацій для ефективного використання фінансових ресурсів, мінімізації негативного впливу та збільшення позитивних бізнес-результатів.

Згідно з НП(С)БО 1, фінансова діяльність – це діяльність, безпосередньо пов'язана зі змінами в розмірі та складі власного та залученого капіталу [19].

З огляду на вищезазначене, фінансові доходи включають: доходи від фінансових інвестицій (за винятком доходів, що обліковуються за методом участі в капіталі); відсотки (проценти); дивіденди; амортизацію дисконтів, отриманих від інвестицій у боргові цінні папери.

Згідно з НП(С)БО 1, інвестиційна діяльність включає операції, пов'язані з купівлею та продажем основних засобів, а також фінансові інвестиції, якщо останні не входять до складу еквівалентів грошових коштів. Згідно зі стандартом, ці еквіваленти є короткостроковими, високоліквідними фінансовими інвестиціями, легко конвертованими в грошові кошти та характеризуються мінімальною ймовірністю зміни вартості [19].

З метою накопичення доходів від інвестиційної діяльності, та фінансової діяльності, використовують такі синтетичні рахунки: [9].

- 72 «Дохід від участі в капіталі»;
- 73 «Інші фінансові доходи»;
- 74 «Інші доходи».

Кредит кожного з вищезазначених рахунків відображає визнання доходу, а дебет – списання отриманого доходу на фінансовий результат.

Рахунок 72 використовується для відображення доходів, що обліковуються з використанням методу участі в капіталі та отримані в результаті інвестицій у спільні підприємства, асоційовані компанії або дочірні компанії.

До синтетичного рахунку 72 «Дохід від участі в капіталі» відкрито три субрахунки:

- 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»;
- 722 «Дохід від спільної діяльності»;
- 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства» [31].

Аналітична інформація найчастіше подається для кожного об'єкта інвестиційної нерухомості. Однак, якщо суб'єкт господарювання вважає це за необхідне, вона може класифікувати інформаційні дані за іншими характеристиками.

Синтетичний рахунок 73 «Інші фінансові доходи» використовується для відображення доходів, отриманих від фінансових інвестицій (за винятком доходів, що обліковуються за методом участі в капіталі).

До синтетичного рахунку 73 «Інші фінансові доходи» відкрито три субрахунки:

- 731 «Дивіденди одержані»;
- 732 «Відсотки одержані»;
- 733 «Інші доходи від фінансових операцій» [42].

Для обліку інших доходів звичайної діяльності суб'єкта господарювання використовується синтетичний рахунок 74 «Інші доходи».

До рахунку 74 «Інші доходи» відкрито п'ять субрахунків:

- 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»;
- 742 «Дохід від відновлення корисності активів»;
- 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»;
- 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»;
- 746 «Інші доходи».

Документація операцій, що використовується для обліку доходів суб'єкта господарювання, характеризується різноманітними бухгалтерськими та юридичними документами, які можуть мати розпорядчий або виконавчий характер. Бухгалтерську інформацію про доходи суб'єкта господарювання можна отримати з первинних документів, бухгалтерських реєстрів, головної книги, а також форм фінансової звітності та податкової звітності. Ця інформація є важливою для розрахунку прибутку до оподаткування та

прийняття управлінських рішень щодо отримання доходів. Перелік первинних документів, на основі яких визнаються доходи від операційної, фінансової й інвестиційної діяльності ФГ xxxxxxxx, представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Первинні документи обліку доходів ФГ xxxxxxxx

№ з/п	Вид доходу	Первинний документ
1	Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Рахунок-фактура, Накладна, Акт виконаних робіт (наданих послуг), Розрахунок (довідка) бухгалтерії
2	Інші операційні доходи	Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Накладна, Акт здачі-приймання робіт (надання послуг), Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, Прибуткова накладна, Розрахунок (довідка) бухгалтерії
3	Дохід від участі в капіталі	Розрахунок (довідка) бухгалтерії, Прибутковий касовий ордер, Виписка банку
4	Інші фінансові доходи	Розрахунок (довідка) бухгалтерії, Прибутковий касовий ордер, Виписка банку
5	Інші доходи	Розрахунок (довідка) бухгалтерії, Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Накладна, Накладна на відпуск (внутрішнього переміщення) основних засобів, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів

Загальну систему обліку доходів ФГ xxxxxxxx, подано на рис. 2.6.

Бухгалтерський штат ФГ xxxxxxxx Львівської області налічує 4 бухгалтери. Для облікової роботи вони використовують автоматизовану форму бухгалтерського обліку - «1С:Бухгалтерія». Переваги автоматизованого обліку доходів у «1С:Бухгалтерія»: мінімізація ручного введення проводок; швидке формування фінансової звітності; автоматична аналітика по контрагентах і договорах; зменшення помилок у визначенні доходів; автоматичне закриття періоду.

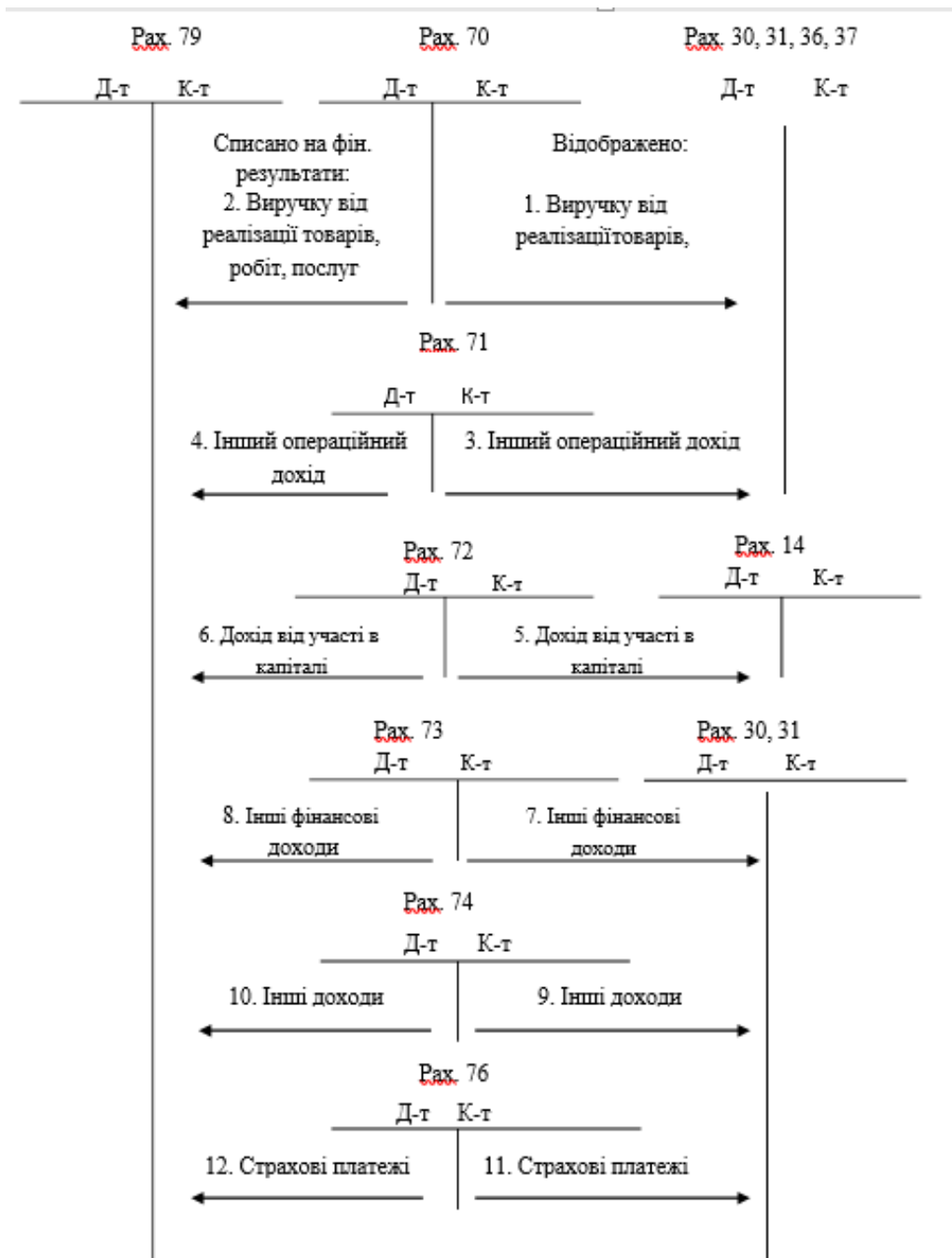

Рис. 2.6. Схема обліку доходів та списання їх на фінансові результати в ФГ xxxxxxxx Львівської області.*

**сформовано автором*

Облік доходів у ФГ xxxxxxxx здійснюється в «1С:Бухгалтерія» автоматизовано на підставі первинних документів, що фіксують факти господарської діяльності. Програма самостійно формує проводки відповідно до налаштувань облікової політики та типових операцій. У «1С:Бухгалтерія»

для обліку доходів використовуються рахунки класу 7. Аналітика ведеться за: контрагентами, договорами, номенклатурою, підрозділами, статтями доходів.

Доходи формуються не вручну, а на підставі проведених документів, що фіксують факт реалізації.

Основні документи, що формують доходи [44]:

✓ *Реалізація товарів/послуг* - Меню: *Продажі* → *Реалізація товарів і послуг*. Документ відображає: відвантаження товарів/готової продукції, надання послуг; формує проводку: Дт 361 «Розрахунки з покупцями» – Кт 701/702/703 (дохід).

✓ *Акт виконаних робіт (послуг)* - формує дохід за послуги: Дт 361 – Кт 703.

✓ *Податкова накладна* - використовується для податкового обліку ПДВ, але автоматично зв'язана з доходом.

✓ *Банківська або касова операція* - Факт оплати не формує дохід, але закриває дебіторську заборгованість: Дт 311/301 – Кт 361.

При проведенні документа «Реалізація» формуються автоматичні проводки доходів: визнання доходу (Дт 361 – Кт 701/702/703); нарахування ПДВ (Дт 701/702/703 – Кт 641); списання собівартості (автоматично) (Дт 901 – Кт 26/28/23).

Аналітика доходів в 1С відбувається з використанням: *Оборотно-сальдової відомості по рахунку 70*. Меню: *Звіти* → *Стандартні* → *Оборотно-сальдова відомість*; *Звіту “Продажі”* (аналіз по товарах, контрагентах або договорах); *Звіту “Фінансові результати”* (автоматично визначає валовий дохід, фінрезультат, рентабельність).

У кінці місяця 1С автоматично закриваються рахунки класу 7 на рах 79: Дт 70 – Кт 791 та розраховується фінансовий результат.

Зауважимо, що ця комп'ютерна програма самостійно створює журнали-ордери або відомості для кожного окремого синтетичного рахунку, оборотні відомості, шахові відомості та головну книгу.

2.4. Організація системи обліку витрат як основного фактора впливу на прибуток підприємства

Питання обліку витрат завжди були важливими. Інвестори та інші користувачі фінансової звітності оцінюють ефективність діяльності суб'єкта господарювання на основі даних, що містяться у фінансовій звітності, і одним із найважливіших показників є прибуток, який досягається, коли доходи перевищують відповідні їм витрати.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати», відображення витрат у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності за звітний період відбувається на основі критеріїв їх визнання (рис. 2.7) [30].

Рис. 2.7. Критерії визнання витрат.

Для відображення понесених витрат у бухгалтерському обліку підприємства можуть використовувати рахунки класу 9 «Витрати діяльності». Ці рахунки є активними, тому ми фіксуємо збільшення витрат за дебетом, а списання витрат – за кредитом.

Основними витратами суб'єкта господарювання, зайнятого у виробництві є витрати на виробництво продукції, робіт й послуг.

Активний рахунок 23 «Виробництво» призначений для відображення таких виробничих витрат. Він також використовується для розрахунку собівартості виготовленої продукції, наданих послуг і виконаних робіт.

Інший вид витрат, який становить найбільшу частину витрат підприємства, – це прямі витрати на оплату праці.

Усі витрати, які не можна віднести до прямих витрат на матеріали та зарплату працівників, задіяних у виробництві, і які можна чітко віднести до конкретного об'єкта витрат, класифікуються як інші прямі витрати (витрати на соціальне страхування, амортизація, затрати на підготовку продукції та її освоєння).

Окрім прямих витрат, на собівартість виробленої продукції відносять загальновиробничі витрати. Вони безпосередньо не включаються до собівартості виробництва продукції, але збільшують її вартість після розподілу. Для загальновиробничих витрат характерним є також їх поділ на змінні та постійні витрати. Для відображення інформації про загальні виробничі витрати призначено активний синтетичний рахунок 91 «Загальновиробничі витрати». Дебет 91 рахунку відображає збільшення цих витрат, а кредит – списання.

Зведений облік виробничих витрат призначений для систематизації інформації про витрати, понесені підприємством, надання інформації про закупівельну ціну або собівартість продукції та формування достовірних даних для прийняття рішень щодо подальшого виробництва обраних видів продукції.

Собівартість виробництва продукції та наданих послуг на момент продажу списується на рахунок собівартості реалізованої продукції 90 «Собівартість реалізації».

До синтетичного рахунку 90 «Собівартість реалізації» відкрито чотири субрахунки: [42]

- 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»;
- 902 «Собівартість реалізованих товарів»;
- 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»;
- 904 «Страхові виплати».

Окрім розрахунку витрат, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, продукції, робіт та послуг, кожне підприємство окремо обліковує витрати, які не включаються до собівартості продукції, тобто витрати періоду.

Адміністративні витрати – це витрати, котрі стосуються організації діяльності самого підприємства та управління ним. Їх склад визначає П(С)БО 16 «Витрати». Витрати, пов'язані з утриманням адміністративного персоналу, витрати, понесені адміністративним персоналом під час відряджень, витрати на експлуатацію основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення, витрати на охорону, юридичні та аудиторські послуги, транспортні послуги, поштові та офісні витрати, сплачені податки та збори включаються до адміністративних витрат.

Інформація стосовно адміністративних витрат накопичується на синтетичному рахунку 92 «Адміністративні витрати». По дебету рахунку 92 - збирають понесені витрати, а по кредиту рахунку 92 - відображають їх списання на фінансовий результат.

На рахунку 93 «Витрати на збут» обліковуються витрати, пов'язані з реалізацією (маркетингом, збутом) продукції, товарів, робіт й послуг. Дебет рахунку 93 - відображає суму визнаних витрат на збут, а кредит рахунку 93 – списання на рахунок 79.

Витрати на пакувальні матеріали, транспортування продукції за договором, маркетингові та рекламні послуги, витрати на оплату праці та комісійні, отримані продавцями, торговими агентами, торговим персоналом, утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, їх ремонт, амортизацію, що використовуються в процесі продажу продукції, товарів, робіт і послуг, включаються до витрат на збут.

В таблиці 2.10 подамо типові бухгалтерські проведення по рахунках 90 «Собівартість реалізації» та 93 «Витрати на збут».

Таблиця 2.10

**Типова кореспонденція рахунків 90 «Собівартість реалізації»,
93 «Витрати на збут»**

№	Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
1.	На підставі Дорожнього листа списано послуги вантажного автомобіля по доставці готової продукції в роздрібні точки продажу	93	27
2.	На підставі Звіту про реалізацію готової продукції Авансового звіту про відрядження: нараховано дохід від готової продукції списано готову продукцію на реалізацію відображено сплату ринкового збору нараховано добові продавцю	372 901 93 93	701 27 372 372
3.	На підставі Накладної повернено продавцем не реалізовану готову продукцію: - списано на фінансові результати витрати на збут - списано на фінансові результати собівартість реалізації олії - списано на фінансові результати дохід від реалізації	791 791 701	93 901 791
4.	Списано собівартість реалізації на зменшення фінансового результату від основної діяльності	791	901
5.	Списано виробничу собівартість реалізованого зерна пшениці	901	27
6.	Списано собівартість реалізації на зменшення фінансового результату від основної діяльності	791	901
7.	Списані витрати на збут на зменшення фінансового результату	791	93

Інші операційні витрати також є витратами періоду. Тому вони не включаються до собівартості продукції, а списуються як зменшення фінансового результату.

Синтетичний рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» використовують для обліку інших операційних витрат. Дебет рахунку 94 - відображає збільшення витрат, а кредит рахунку 94 – їх списання, що зменшує фінансовий результат від операційної діяльності.

До синтетичного рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» відкрито такі субрахунки: [43]

- 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 941 «Витрати на дослідження та розробки»;

- 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»;
- 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»;
- 944 «Сумнівні та безнадійні борги»;
- 945 «Втрати від знецінення запасів»;
- 946 «Втрати від знецінення запасів»;
- 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;
- 948 «Визнані штрафи, пеня, неустойка»;
- 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Рахунок 95 «Фінансові витрати» призначений для обліку витрат, понесених у рамках фінансової діяльності підприємства. Дебет рахунку 95 – це сума визнаних витрат, а кредит – списання на рахунок 79.

До синтетичного рахунку 95 «Фінансові витрати» відкрито два субрахунки:

- 951 «Відсотки за кредит»;
- 952 «Інші фінансові витрати».

Втрати від участі в капіталі – ще один витрат, котрі відносять до витрат певного періоду. Їх відображають на синтетичному рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі», який має три субрахунки:

- 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»;
- 962 «Втрати від спільної діяльності»;
- 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства».

За дебетом рахунку 96 обліковують - збільшення витрат, а за кредитом рахунку 96 – їх списання на фінрезультати.

Витрати від інвестиційної діяльності субекта господарювання обліковують на синтетичному рахунку 97 «Інші витрати», який має сім субрахунків:

- 970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів»;
- 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»;
- 972 «Втрати від зменшення корисності активів»;

- 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»;
- 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»;
- 976 «Списання необоротних активів»;
- 977 «Інші витрати діяльності».

Дебет рахунку 97 відображає збільшення цих витрат, а кредит рахунку 97 — списання на фінансові результати інших видів діяльності.

Схему обліку витрат та списання їх на фінансові результати в ФГ xxxxxxxx відобразимо на рис. 2.8.

Облік доходів у ФГ xxxxxxxx здійснюється автоматизовано в програмі «1С:Бухгалтерія». Витрати в «1С:Бухгалтерія» відображаються переважно на рахунках класу 9 (рахунки 90-97), а також класу 2 (рахунок 23).

Аналітика витрат в 1С ведеться: за статтями витрат; за підрозділами; за замовленнями / напрямками діяльності; об'єктами калькуляції; номенклатурою.

Основні документи, що створюють витрати:

- ✓ *Поступлення товарів/послуг* - закріплює витрати на оплату постачальникам (проводка: Дт 20/23/91/92 — Кт 63).
- ✓ *Списання матеріалів* - списання на виробництво або адміністративні потреби (Дт 23/91/92 — Кт 20).
- ✓ *Нарахування зарплати* - формує витрати на оплату праці (Дт 23/91/92/93 — Кт 66/65).
- ✓ *Розподіл ЄСВ* – автоматично (Дт 23/91/92 — Кт 65).
- ✓ *Амортизація ОЗ* - документ: Регламентні операції → Амортизація (Дт 23/91/92 — Кт 13).
- ✓ *Виробництво продукції* - списання витрат у собівартість автоматично: (Дт 23 — Кт 20/22/66/65/13; Дт 26 — Кт 23 (випуск)).
- ✓ *Списання товарів* - при реалізації: (Дт 902 — Кт 28).
- ✓ *Інші витрати* - *Операції* → *Інші операції* - для штрафів, нестач, банк. послуг, курсових різниць (Дт 94/97/95 — Кт 30/31/63/685).

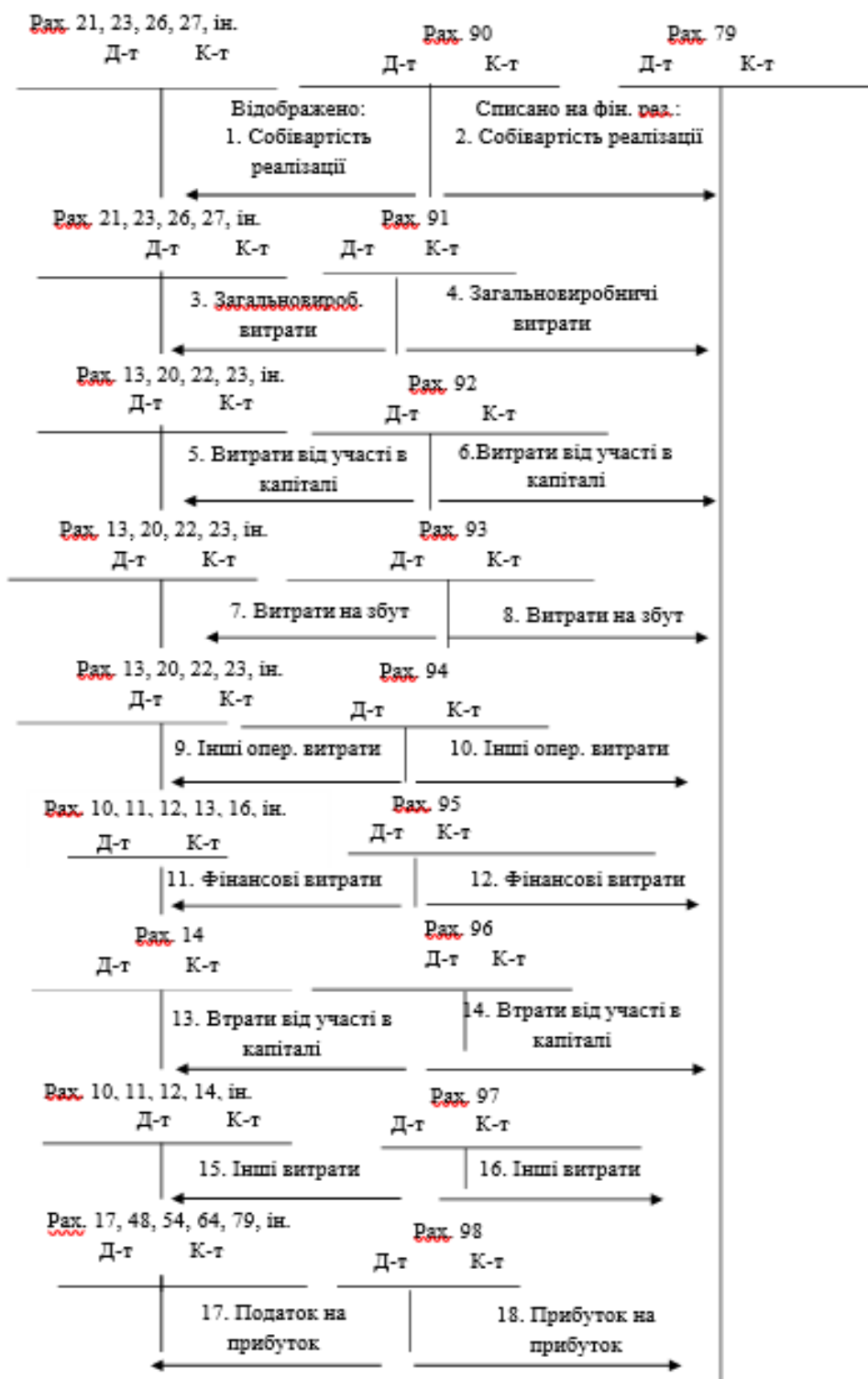

Рис. 2.8. Схему обліку витрат та списання їх на фінансові результати в ФГ xxxxxxxx Львівської області.*

*сформовано автором

Після виконання *Регламентних операцій* (меню «Операції → Закриття місяця») відбувається: закриття рахунку 91, списання з рахунків 92,93,94.

У результаті 1С формує фінансовий результат на рахунку 791.

У 1С для аналізу витрат використовуються: *Оборотно-сальдова відомість* (по рахунках 23, 91–97); *Аналіз рахунку* (детальна аналітика за статтями витрат); *Звіт «Витрати підприємства»* (структура витрат, витрати за підрозділами, витрати за статтями); *Звіт «Собівартість продукції»* (фактична та планова собівартість, порівняння витрат).

Отже, переваги автоматизованого обліку витрат у 1С: повна автоматизація бухгалтерських процедур, мінімізація ручних проводок, можливість глибокої аналітики, підвищення точності розрахунку собівартості, розподіл постійних і змінних витрат, швидке закриття місяця, формування в один клік фінансового результату.

2.5. Визначальні фактори бухгалтерського обліку формування та розподілу прибутку підприємства

Прибуток – це грошовий вираз основної частини грошових накопичень, що генеруються підприємствами будь-якої форми власності. Прибуток характеризує фінансовий результат діяльності підприємства. Це показник, який найповніше відображає ефективність виробництва, кількість і якість виготовленої продукції, продуктивність праці та рівень собівартості.

Відповідно до основних цілей управління прибутками підприємств, необхідно враховувати:

- забезпечення операційної ефективності та динаміки зростання прибутку;
- збільшення прибутку на акцію та, таким чином, збільшення ринкової вартості акцій;
- пошук резервів для підвищення ефективності діяльності;

- розвиток операційної діяльності у відповідності до прийнятої стратегії на базі раціонального використання власних внутрішніх джерел фінансування.

В Україні формування та розподіл прибутку визначаються на двох рівнях: національному — через нормативні положення; та на рівні підприємства — через обрану облікову політику розподілу, затверджену у статуті підприємства.

Найважливішими елементами облікової політики в ФГ xxxxxxxx, що впливають на формування прибутку та його розмір, є: поріг суттєвості, облік основних засобів, облік запасів, облік собівартості, робочий план рахунків, схема документообігу, інвентаризація, регулярність визнання відстрочених податкових активів й зобов'язань, метод розрахунку резервів сумнівних боргів, перелік створених резервів, бізнес-сегменти тощо.

Чистий прибуток за відповідний звітний період відображається на синтетичному рахунку 79 «Фінансові результати». Рахунок 79 є пасивним, призначений для обліку й узагальнення головної інформації про фінансові результати діяльності підприємства. В кредит рахунку 79 списують чисті доходи від основної діяльності, іншої операційної діяльності, фінансової діяльності, інвестиційної діяльності та іншої звичайної діяльності підприємства. В дебет рахунку 79 списують витрати, котрі були понесені підприємством для отримання доходів від вище згаданих видів його діяльності. Якщо сума доходу перевищує загальну суму витрат, тоді підприємство отримує прибуток; в іншому випадку – збиток.

Синтетичний балансовий рахунок 79 «Фінансові результати» має три субрахунки. [43]

- 791 «Результат операційної діяльності»;
- 792 «Результат фінансових операцій»;
- 793 «Результат іншої діяльності».

Субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» відображає фінансові результати основної операційної діяльності та іншої операційної

діяльності. Тому доходи пасивних рахунків 70 та 71 обліковуються за кредитом субрахунку 791, а суми за активними рахунками витрат 90, 91, 92, 93, 94 та 98 обліковуються за дебетом субрахунку 791. Фінансові результати від операційної діяльності можна отримати, віднявши від кредитового обороту дебетовий оборот по рахунку 79.

На субрахунку 792 відображають фінансовий результат від фінансової діяльності. У кредит субрахунку 792 списують доходи з рахунків 72 та 73, тоді як у дебет – накопичені витрати з рахунків 95 та 96. Різниця між кредитовим оборотом та дебетовим оборотом субрахунку 792 відображає результат фінансової діяльності підприємства.

Субрахунок 793 «Результати іншої діяльності» відображає результати інвестиційної діяльності та іншої діяльності підприємства. Інші доходи з рахунку 74 обліковуються за кредитом субрахунку 793, а інші витрати з рахунку 97 – обліковуються за дебетом субрахунку 793. Різниця між кредитовим оборотом та дебетовим оборотом по цьому субрахунку відображає фінансові результати іншої діяльності.

Наприкінці року прибуток або збиток з рахунку 79 списується на синтетичний рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Нерозподілений прибуток – це сума невикористаних позитивних фінансових результатів від діяльності суб'єкта господарювання, які переважно інвестуються назад в організацію. Нерозподілений прибуток збільшує власний капітал, тоді як збитки зменшують його.

В бухгалтерському обліку нерозподілений прибуток формується від усіх видів звичайної діяльності суб'єкта господарювання протягом звітного року (рис.2.9).

Синтетичний рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» – це рахунок, на якому відображається сума нерозподілених фінансових результатів за звітний період або попередні періоди, а також використання прибутку за поточний рік.

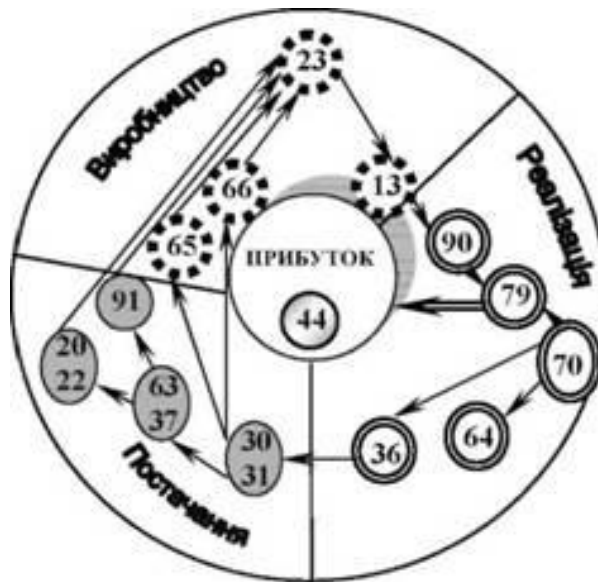

Рис. 2.9. Формування нерозподіленого прибутку підприємства.

Це пасивний рахунок, тому за кредитом обліковується збільшення прибутку, отриманого від різних видів діяльності підприємства, а за дебетом – понесені підприємством збитки та використання прибутку. Економічна сутність рахунку 44 полягає в накопиченні нерозподіленого прибутку як довгострокового джерела внутрішнього фінансування підприємства.

До синтетичного балансового рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» відкрито три субрахунки: [11]

- 441 «Прибуток нерозподілений»;
- 442 «Непокриті збитки»;
- 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

На субрахунку 441 збирається інформація про наявність та зміни нерозподіленого прибутку. На субрахунку 442 відображається інформація про збільшення непокритих збитків та їх списання, а також одночасне зменшення нерозподіленого прибутку, додаткового капіталу, пайового капіталу або резервного капіталу в наступних звітних періодах. На субрахунку 443 обліковується використання позитивного фінансового результату підприємства для збільшення статутного капіталу або резервів,

капіталізації нерозподіленого прибутку, виплати за дивідендами, погашення збитків попередніх періодів та виправлення помилок.

Напрями розподілу прибутку подано на рис. 2.10.

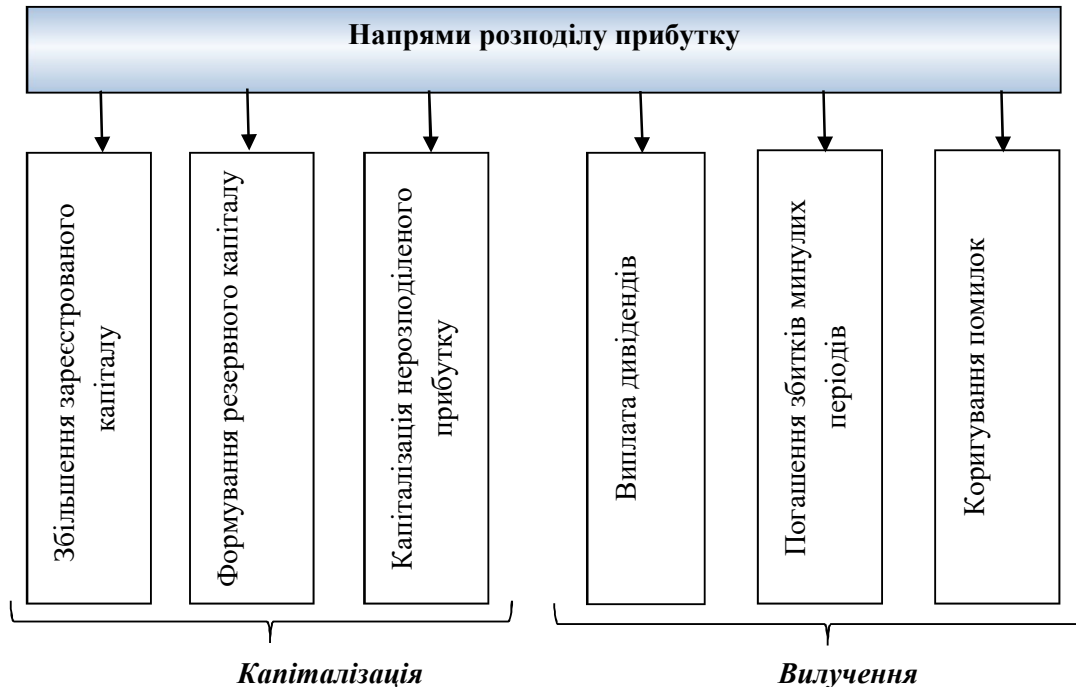

Рис. 2.10. Напрями розподілу прибутку ФГ xxxxxxxx Львівської області.*

**сформовано автором*

Збиток в балансі показують за дебетом синтетичного рахунка 44 і за кредитом рахунка 79 (останній рахунок в будь-якому випадку буде закритий). Кінцеве сальдо за кредитом синтетичного рахунка 44 показує суму нерозподіленого прибутку, а кінцеве сальдо за дебетом рахунку 44 — показує суму непокритих збитків. Бухгалтерські проведення формування і використання нерозподіленого прибутку в табл. 2.11.

Розподіляючи прибутки, підприємства використовують спеціально розроблену політику. Ця політика уточнює загальну стратегію їх розвитку, необхідний масштаб інвестицій, заходи щодо підвищення ринкової вартості та реалізації матеріальних інтересів працівників і власників.

Таблиця 2.11

**Бухгалтерські проведення формування і використання
нерозподіленого прибутку**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Списання фінансового результату від основної діяльності до складу нерозподіленого прибутку	791	441
Нараховано дивіденди учасникам	443	671
Нараховано податок із суми дивідендів	671	641
Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43

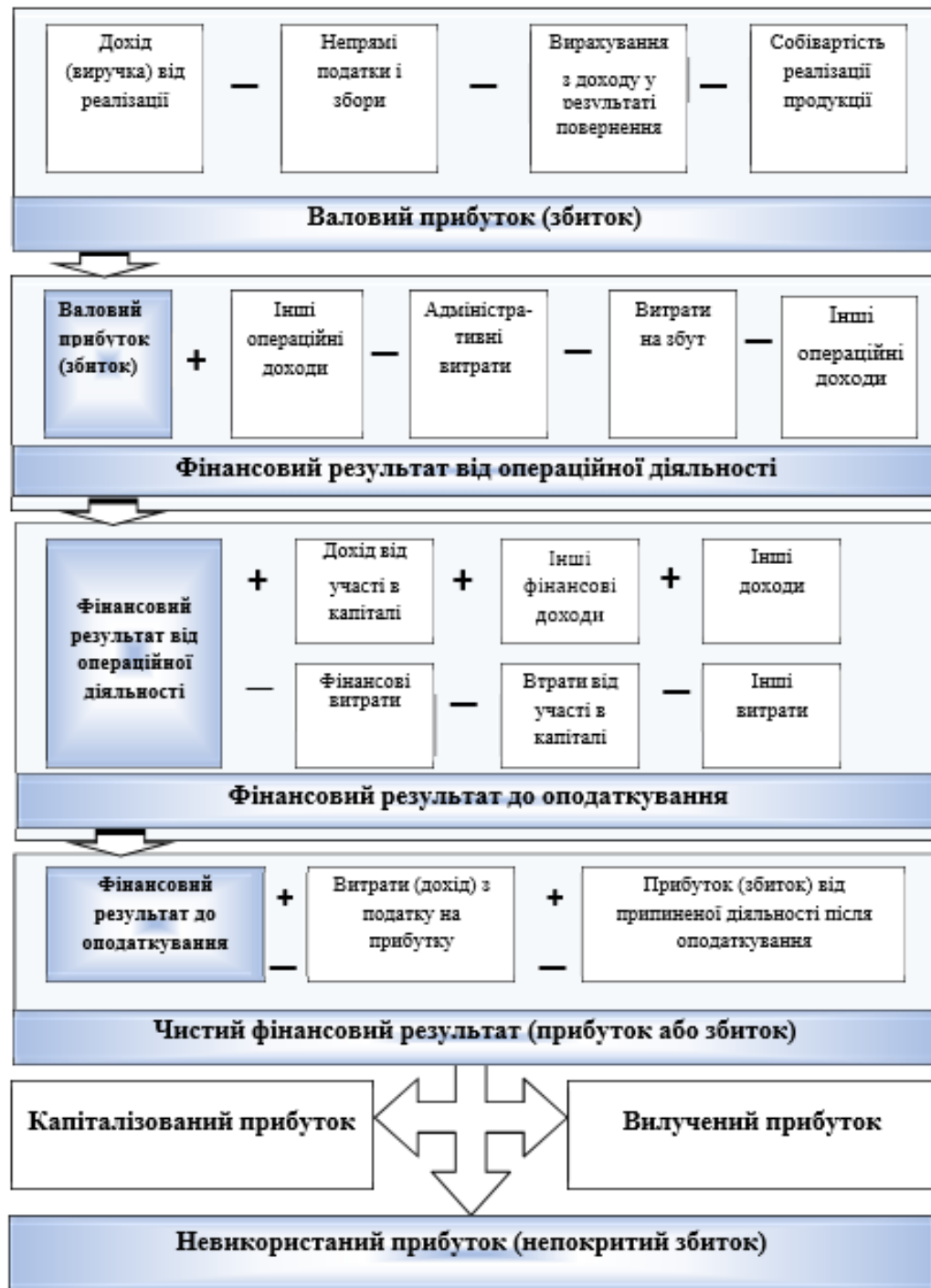
Важливо збалансувати два суперечливі інтереси власників: по-перше, отримати значний поточний дохід; по-друге, зміцнити майбутню економічну стійкість підприємства. Тому ключовою метою політики розподілу прибутку є оптимізація частки коштів, що використовуються на споживання та накопичення капіталу.

Для стандартизації процесу розподілу прибутку необхідно дотримуватися чіткого підходу, зокрема:

- визначити мету та завдання щодо розподілу прибутку;
- виокремити ранжування напрямів використання прибутку за їх важливістю;
- встановити зміну часток розподілу прибутку у результаті внесених змін до стратегії розвитку організації;
- встановити послідовність політики щодо розподілу прибутку;
- визначити ефективність використання отриманого прибутку.

Загалом ключові етапи формування прибутку та його розподілу в ФГ xxxxxxxx Львівської області подамо у вигляді схеми на рис. 2.11.

Користувачам фінансової звітності потрібна достовірна інформація про величину, рівень та динаміку прибутку. Фінансова звітність є джерелом цієї інформації, а її відповідність фактичному стану суб'єкта господарювання зазвичай підтверджується аудиторськими звітами та перевітками державних органів.

**Рис. 2.11. Етапи формування та розподілу прибутку в
ФГ xxxxxxxx Львівської області.***

**сформовано автором*

У таблиці 2.12 узагальнено інформацію про прибуток, його структуру та напрями розподілу, яку відображають у фінансовій звітності суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.12

Відображення інформації про прибуток у фінансовій звітності*

Форма звітності	Номер рядка	Інформація, що подається
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	1420	Сальдо нерозподіленого прибутку (кредитове сальдо субрахунку 441) або непокритий збиток (дебетове сальдо субрахунку 442)
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	2350 (2350)	Чистий фінансовий результат за період – прибуток або збиток (кредитове або дебетове сальдо рахунку 79).
Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)	3500	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування
Звіт про власний капітал	7 стовпчик	Зміна нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) внаслідок змін облікової політики, виправлення помилок, інших змін; розподіл прибутку на виплати дивідендів, спрямування до зареєстрованого капіталу, резервного фонду, спеціальні цільові фонди
Примітки до фінансової звітності	V «Доходи та витрати»	Розшифрування деяких статей звіту про фінансові результати: інші операційні доходи, доходи та втрати від здійснення фінансових інвестицій за методом участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи

*узагальнено автором

Як показано в таблиці 2.12, Баланс (Звіт про фінансовий стан) відображає залишок нерозподіленого прибутку або збитку на певну дату. Однак це значення не завжди дорівнює різниці між усіма доходами та всіма витратами протягом звітного періоду. З моменту здійснення діяльності суб'єкт господарювання може одержувати як позитивні (прибуток) так і негативні(збиток) результати діяльності. До суми нерозподіленого прибутку або збитку плюуються фінансові результати попереднього періоду.

РОЗДІЛ III

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРИБУТКУ ТА ЙОГО РОЗПОДІЛУ В УМОВАХ ЗМІН ЦІЛЕЙ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Облік розподілу та використання прибутку підприємства в системі прийняття управлінських рішень

Організаційно-методологічні підходи до обліку прибутку та його розподілу передбачають використання бухгалтерських інструментів, що відображають операції з розподілу. Найголовніше, що використання частки прибутку дозволяє систематизувати та агрегувати інформацію про використаний прибуток у вигляді звітних показників. Варто зазначити, що зміст та масштаб підсистеми обліку прибутку залежать від управлінської політики та процесів, прийнятих власниками бізнесу. У цьому контексті пріоритет слід надавати потенційним сферам розподілу та використання прибутку, які цікавлять науковців та практиків.

У контексті соціально-економічного розвитку значення прибутку як показника розвитку бізнес-структур залишається незмінним (суворе дотримання методологічних принципів визначення прибутку дозволяє порівнювати ефективність різних суб'єктів господарювання). Однак наголошується на необхідності приділяти належну увагу процесу розподілу прибутку для забезпечення довгострокового розвитку суб'єкта господарювання. Розглядаючи процес з точки зору бухгалтерського обліку, слід зазначити, що його слід розділити на дві складові: фактичний розподіл прибутку та використання прибутку.

Розподіл прибутку – це процес, що ґрунтується на прийнятті власниками (акціонерами, пайовиками, уповноваженим органом) управлінського рішення організаційного характеру про виділення частини прибутку на фінансування визначених напрямків розвитку суб'єкта господарювання (з бухгалтерської точки зору цей процес передбачає

створення системи аналітичних рахунків за синтетичними рахунками класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» відповідно до заявлених напрямків використання прибутку та внутрішніх змін у власному капіталі). Використання прибутку – це фактичне списання розподіленої частини прибутку на фінансування аспектів фінансово-господарської діяльності, зазначених у рішенні про розподіл (з бухгалтерської точки зору для відображення сум використаного прибутку використовується подвійний запис, що дозволяє відстежувати зменшення власного капіталу та відповідні зміни на рахунках, що характеризують напрямки використання розподіленого прибутку).

З бухгалтерської точки зору, формування даних про прибуток, його розподіл та використання неможливе без використання відповідного пасивного облікового рахунку [12]. Розширення меж бухгалтерської інформації щодо розподілу та використання прибутку вимагає вдосконалення бухгалтерського відображення досліджуваних процесів, що належить до компетенції організаційного підрозділу та бухгалтерського обліку.

З огляду на необхідність раціоналізації, прозорості та підвищення інформативності підсистеми обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), необхідно вжити таких організаційно-методологічних заходів:

1. Вилучити з переліку рахунків субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» (інформація про суму використаного прибутку буде відображатися на інших рахунках).

2. Затвердити впровадження системи субрахунків, яка використовуватиметься для опису використання прибутку за такими напрямками: виплати власникам; економічний розвиток; соціальний розвиток (рекомендується використовувати синтетичний балансовий рахунок «Невикористані прибутки» та відповідні йому субрахунки для опису напрямків використання прибутку).

3. Позначити запропонований синтетичний рахунок «Невикористані прибутки» числовим кодом 43 (резервний капітал, створений відповідно до

законодавства, буде враховуватися на синтетичному рахунку 49 у складі розподіленого прибутку, для якого не визначено конкретну мету використання).

4. На основі запропонованої системи аналітичного обліку, розширити обсяг звітності про розподіл й використання прибутку у фінзвітності (додати до Звіту про власний капітал статтю «Розподіл прибутку» та сформувати додатковий розділ під назвою «Невикористані прибутки» в Примітках до річної фінансової звітності).

У таблиці 3.1 наведено типові бухгалтерські записи, що використовуються під час використання запропонованих аналітичних рахунків для обліку розподілу прибутку та його використання.

Таблиця 3.1

Бухгалтерські проведення з обліку та використання прибутку*

№ п/ п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображено процес розподілу прибутку:		
1.1	- для виплат власникам	441 «Прибуток нерозподілений»	431 «Прибуток для виплат власникам»
1.2	- для забезпечення економічного розвитку		432 «Прибуток для забезпечення економічного розвитку»
1.3	- для забезпечення соціального розвитку		433 «Прибуток для забезпечення соціального розвитку»
2	Використано прибуток за визначеними напрямками протягом звітного періоду:		
2.1	- для виплат власникам	431 «Прибуток для виплат власникам»	67 «Розрахунки з учасниками»
2.2	- для забезпечення економічного розвитку	432 «Прибуток для забезпечення економічного розвитку»	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» 42 «Додатковий капітал»
2.3	- для забезпечення соціального розвитку	433 «Прибуток для забезпечення соціального розвитку»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» 65 «Розрахунки за страхування» 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» 68 «Розрахунки за іншими операціями»

*запропоновано автором

У таблиці 3.2 представлено запропонований нами Розділ XVI «Невикористані прибутки» до Приміток до річної фінансової звітності

Таблиця 3.2

Розділ XVI «Невикористані прибутки» Приміток до річної фінансової звітності*

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	Збільшення	Використання	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5	6
Прибуток для виплат власникам	1610				
Прибуток для забезпечення економічного розвитку	1611				
Прибуток для забезпечення соціального розвитку	1612				

**запропоновано автором*

Запропоновані нововведення в методологічному підході до розрахунків за операціями щодо розподілу та використання прибутку суб'єктів господарювання усунуть хибне переконання, що сума нерозподіленого прибутку збільшується, тоді як насправді він служить для фінансування поточної та майбутньої господарської діяльності.

Процес прийняття управлінських рішень тісно пов'язаний з інформаційним забезпеченням системи управління. Управлінські рішення доцільно розглядати як результат аналізу, процесу прогнозування, оптимізації, системи економічного обґрунтування та вибору вірного варіанту з кількох альтернатив для досягнення конкретних цілей у рамках управління.

Після прийняття рішення його необхідно впровадити та оцінити. Зворотний зв'язок з процесу прийняття рішення надається керівництву та безпосереднім його виконавцям до прийняття рішення та після його реалізації. Саме ефективна система контролю є важливою для корекції дій підприємства та спрямування його діяльності у бажаному напрямку.

Проведене нами дослідження дозволяє стверджувати, що вагомим завданням середовища формування облікової інформації щодо прибутку у системі управління підприємством є розробка стратегії здійснення економічного аналізу прибутку підприємства – позитивного фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання з метою забезпечення інформацією для ухвалення управлінських рішень, як показано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Формування облікової інформації про прибуток для прийняття управлінських рішень.*

**запропоновано автором*

Це дає змогу підвищити ефективність роботи окремих центрів відповідальності і підприємства загалом, що сприяє досягненню головної мети підприємства.

Ефективне управління прибутком для підприємств досягається за допомогою методів як зовнішнього, так і внутрішнього економічного аналізу. Зовнішній аналіз конкурентів зазвичай допомагає визначити потенціал для підвищення загальної конкурентоспроможності підприємств. Тим часом внутрішній прогностичний аналіз може виявити потенціал для підвищення ефективності управління прибутком, тим самим забезпечуючи основу для прийняття рішень.

Економічний аналіз є не тільки однією з найважливіших функцій управління, але й інструментом вирішення управлінських проблем у рамках інших функцій (таких як планування, бухгалтерський облік та нагляд). Головною метою управлінського аналізу є сприяння підвищенню ефективності та конкурентоспроможності різних видів діяльності підприємств.

Аналітичні дослідження наукової економічної думки показали, що управлінський аналіз охоплює внутрішній економічний аналіз та внутрішній фінансовий аналіз. Однак, саме фінансовий аналіз, може мати як внутрішній, так і зовнішній характер (рис. 3.2).

Отже, аналіз прибутку переважно проводиться на двох рівнях: управлінський аналіз та фінансовий аналіз, залежно від мети та користувачів аналітичної інформації. Провідні вчені в сфері економічного аналізу у своїх дослідженнях приділяють значну увагу вивченню фінансового результату господарської діяльності підприємств. Однак їхні визначення економічного значення цього поняття є розпливчастими, різняться за рівнем деталізації та відрізняються складом та порядком аналітичних процедур.

У зв'язку з цим, ми вважаємо, що аналіз фінансових результатів діяльності підприємств має включати такі необхідні елементи, як горизонтальний аналіз, трендовий аналіз та вертикальний аналіз.

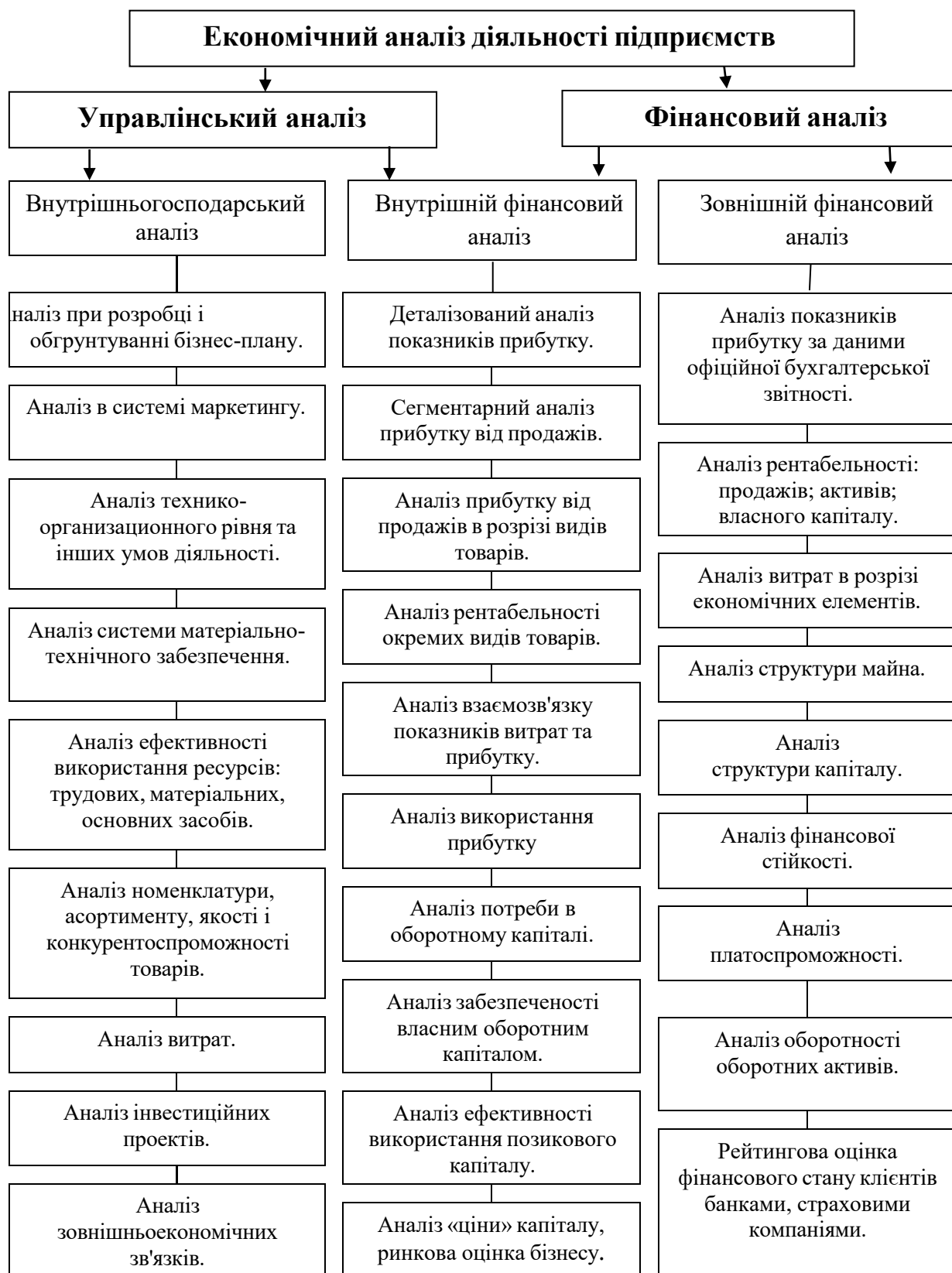

Рис. 3.2. Обліково-аналітична інформація про прибуток у взаємозв'язку управлінського та фінансового аналізу.*

**запропоновано автором*

3.2. Емпірико-теоретична база методичних розробок в частині обліку фінансових результатів

Ефективне створення раціональної методології обліку фінансових результатів з урахуванням національних інтересів держави неможливе без вивчення специфіки господарювання, факторів його минулих досягнень, змін в економічному та соціальному житті, детального вивчення зарубіжної практики та практичного застосування основних нормативних актів, що діють у розвинених країнах, в сучасних умовах господарювання.

У цьому контексті теоретичні дослідження обліку фінансових результатів підприємств різних форм власності та господарювання мають першочергове значення, і на них повинні базуватися бухгалтерські та аудиторські практики.

Дослідження, проведені з метою вдосконалення бухгалтерського обліку та відображення інформації у звітності про результати діяльності, підтверджують необхідність запровадження стандартизованих класифікаційних ознак та посилення конкуренції в обліку доходів та витрат. Це вимагає зміни форми звітності, зокрема Звіту про фінансові результати та методологічних принципів формування інформації на основі звітних показників у системі бухгалтерського обліку. З економічної точки зору такий підхід є доцільним, оскільки найвигідніші бізнес-рішення можна визначити шляхом порівняння показників доходів й витрат за джерелами та напрямками їх утворення.

В Україні використовуються різні методи визначення фінансових результатів: (табл. 3.3).

- для цілей оподаткування,
- для складання фінансової звітності підприємства,
- для управлінського обліку.

Таблиця 3.3

Вдосконалення методики визначення фінансових результатів*

Види обліку	Тип модуля у планах рахунків	План (класи) бухгалтерських рахунків	Метод визначення фінансового результату	Звітність
Фінансовий облік	Балансовий	Рахунки 10-19 класу 1 “Необоротні активи”; рахунки 20-37, 39 класу 2 “Запаси” 3 “Кошти, розрахунки та інші активи”; рахунки 40-46, 47 класу 4 “Власний капітал та забезпечення зобов’язань”; клас 5 “Довгострокові зобов’язання”, рахунки 60, 61-68 класу 6 “Поточні зобов’язання”	1. Результат = Актив - Капітал-Зобов’язання. 2. Зміна вартості чистих активів на початку і наприкінці звітного періоду (лінійний спосіб)	Фінансова звітність (Баланс)
	Для великих підприємств	“Витрати за елементами”, “Витрати за видами діяльності”, “Доходи (за видами діяльності або функціями підприємства)”, класи рахунків 2, 4, 7, 8, 9	Результат = Доходи – Собівартість реалізованої продукції ± Результати інших видів діяльності	Фінансова звітність (Звіт про фінансові результати)
	Витрати – випуск (малі підприємства)	Рахунки 23, 27, 44, 84, 85, 70, 79 (без використання класу 9 “Витрати діяльності”)	$P = D - B$, де P – прибуток (чистий дохід); D – дохід (виручка від реалізації продукції, робіт, послуг); B – витрати матеріальних і фінансових ресурсів, з урахуванням перехідних залишків запасів	Спрощена фінансова звітність (ф.2-м)
	Згідно П(С)БО 30 “Біологічні активи”	Рахунки 16, 21, 23, 27, 44, 70-75, 79, 80-85, 90-98	Фінансові результати складаються з: - фінансового результату від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів; - фінансового результату від реалізації запасів – сільськогосподарської продукції та біологічних активів, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на місці продажу; - фінансового результату від зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на місці продажу	Фінансова Звітність (Звіт про фінансові результати)
Податковий облік	Згідно П(С)БО 17 “Податок на прибуток”	Клас 1, 5, 4, 7, 9	Об’єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань $P = VD - BV - A$, де VD – валові доходи, BV – валові витрати, A – амортизація; використовується на підприємствах, які підпадають під загальну систему оподаткування	Декларація про прибуток підприємства
Управлінський облік	Доходи і витрати за центрами відповідальності	Згідно Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькуляції собівартості продукції сільськогосподарських підприємств № 132	Результат деталізується за центрами відповідальності та поставленою метою дослідження.	Внутрішня звітність за даними управлінського обліку

*узагальнено автором

Як видно з таблиці, узгодження фінансових результатів суб'єкта господарювання – це ретельний та складний бухгалтерський процес. Він повинен використовувати комплексний підхід, дотримуватися чітко визначених кроків та охоплювати кілька ключових аспектів: розрахунок та відображення операційних результатів у фінансовій звітності суб'єкта господарювання та відображення прибутку до оподаткування в податкових деклараціях; а також демонстрацію ключових інформаційних моментів для пояснення причин та сум відмінностей у показниках прибутку та збитку між фінансовою звітністю та податковими деклараціями. Ця робота демонструє, що різні етапи визначення та узгодження фінансових результатів взаємопов'язані, оскільки всі вони базуються на бухгалтерських показниках.

У бухгалтерському обліку методи визначення фінансових результатів мають свої особливості:

- 1) великі підприємства використовують методи бухгалтерського обліку, які не враховують виробничі витрати;
- 2) малі підприємства використовують цілісний підхід до визначення фінансових результатів своєї діяльності;
- 3) підхід, котрий базується на ПСБО 30 «Біологічні активи», призначений для застосування на сільськогосподарських підприємствах.

На основі рекомендацій, представлених вище, ми розробили єдиний цілісний підхід до підготовки та подання всіх форм звітності, який враховує визначення «операційної діяльності», «фінансової діяльності» та «інвестиційної діяльності» підприємства, а також прямий взаємозв'язок між цими визначеннями та структурними характеристиками рахунків бухгалтерського обліку, що використовуються для визначення фінансових результатів.

Методологія фінансового обліку відповідно до чинних П(С)БО передбачає ведення обліку собівартості реалізованої продукції, виручки від реалізації готової продукції та фінансових результатів від реалізації загалом на синтетичних рахунках 901, 701, 791. Однак цієї інформації недостатньо

для задоволення потреб користувачів бухгалтерської інформації різних рівнів управління, яким потрібна інформація про витрати та виручку від реалізації за різними місцями походження (наприклад, магазинами), видами продукції та категоріями покупців.

Виходячи з цього, для обліку доходів, витрат і фінансових результатів від реалізації продукції рекомендується застосовувати аналітичні субрахунки (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Витяг з робочого плану рахунків в частині інформації
про фінансові результати діяльності***

Синтетичний рахунок	Субрахунок	Аналітичний рахунок першого порядку за категоріями покупців	Аналітичний рахунок другого порядку за місцями формування (виникнення) прибутку	Аналітичний рахунок третього порядку за групами продукції
79 «Фінансові результати»	791 «Результат операційної діяльності»	791.1 «Фінансовий результат від реалізації продукції вітчизняним покупцям»	791.1.1 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху промислового стада»	791.1.X.01 - Філе курчат-бройлерів 791.1.X.02 - Гомілка курчат-бройлерів 791.1.X.03 - Стегно курчат-бройлерів 791.1.X.04 - Крило курчат-бройлерів 791.1.X.05 - Спинка курчат-бройлерів 791.1.X.06 - Четвертина курчат-бройлерів 791.1.X.07 - Шия курчат-бройлерів 791.1.X.08 - Голови курчат-бройлерів 791.1.X.09 - Серце курчат-бройлерів 791.1.X.10 - Шлунки курчат-бройлерів 791.1.X.11 - Печінка курчат-бройлерів
			791.1.2 «Фінансовий результат від реалізації продукції забійного цеху»	
			791.1.3 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху обробки та переробки»	
			791.1.4 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху упаковки та заморозки»	
		791.2 «Фінансовий результат від реалізації продукції іноземним покупцям»	791.2.1 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху промислового стада»	791.2.X.01 - Філе курчат-бройлерів 791.2.X.02 - Гомілка курчат-бройлерів 791.2.X.03 - Стегно курчат-бройлерів 791.2.X.04 - Крило курчат-бройлерів 791.2.X.05 - Спинка курчат-бройлерів 791.2.X.06 - Четвертина курчат-бройлерів 791.2.X.07 - Шия курчат-бройлерів 791.2.X.08 - Голови курчат-бройлерів 791.2.X.09 - Серце курчат-бройлерів 791.2.X.10 - Шлунки курчат-бройлерів 791.2.X.11 - Печінка курчат-бройлерів
			791.2.2 «Фінансовий результат від реалізації продукції забійного цеху»	
			791.2.3 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху обробки та переробки»	
			791.2.4 «Фінансовий результат від реалізації продукції цеху упаковки та заморозки»	

*запропоновано автором

Відображення деталізованої інформації по субрахунку 791 на аналітичних рахунках першого, другого та третього порядку, дозволяє визначити найприбутковіший продукт та виключити або зменшити обсяг

збиткових продуктів. Аналітична інформація про фінансові результати підприємства в його основній діяльності корисна для управління бізнесом, оскільки дозволяє оцінити ефективність її впровадження та приймати обґрунтовані рішення. Для досягнення цих цілей було модифіковано концептуальні принципи фінансового обліку та чинні методи бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки господарських операцій. Було створено систему обліку за підкатегоріями та аналітичними рахунками для фінансового обліку доходів, витрат та загального доходу. Це дозволяє виявляти, аналізувати, обґрунтовувати та прогнозувати сфери неефективної господарської діяльності, а також складати звіти про фінансові результати.

Управління підприємством у сучасних трансформаційних умовах, у міру його функціонування та розвитку, через зміни зовнішнього середовища та виникнення кризових ситуацій у бізнес-операціях, зростає потреба у застосуванні методів, що оптимізують взаємодію внутрішнього середовища із зовнішніми факторами, що впливають на управління системою. Для вирішення даної проблеми необхідно впроваджувати інформаційні технології в управління підприємством.

У контексті сучасного економічного розвитку бухгалтерський облік та реструктуризація займають значне місце серед складних питань обліку та звітності про фінансові результати господарюючих суб'єктів, оскільки фінансові результати є одними з найважливіших економічних показників. Ці показники узагальнюють результати господарської діяльності підприємства та дозволяють комплексно оцінити його ефективність.

3.3. Облік фінансових результатів у середовищі автоматизованої системи «BAS Бухгалтерія»

Сучасна система управління суб'єктом господарювання неможливо уявити без інформаційної системи бухгалтерського обліку, яка забезпечує формування достовірних і повних даних про майновий стан, зобов'язання та

результати господарської діяльності суб'єкта господарювання. Облікова інформація відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності державних установ, організацій, промислових та сільськогосподарських підприємств [1].

Використання комп'ютерної техніки спричинило суттєві зміни в організації бухгалтерського обліку. Обчислювальна техніка перестала бути лише допоміжним інструментом і перетворилася на важливий фактор у побудові облікового процесу. Вона вплинула не лише на форму бухгалтерського обліку, а й на його зміст. Такі зміни зумовлені трансформацією методів обробки облікової інформації, що забезпечує значне підвищення швидкості її формування та подання. Це досягається завдяки раціональній організації облікових даних, їх одноразовому введенню та повній автоматизованій передачі між підсистемами.

Інформація, сформована бухгалтерською інформаційною системою, комплексно відображає господарську діяльність підприємства. У сучасних умовах вона є базою для прийняття управлінських рішень як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами. Насамперед, облікова інформація містить кількісні дані, необхідні для виконання таких управлінських функцій, як планування, контроль і аналіз виробничої та комерційної діяльності.

Протягом останнього десятиліття компанії-розробники програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку створили та впровадили сотні програмних продуктів, що забезпечують ефективне ведення обліку на підприємствах різних форм та масштабів.

BAS (Business Automation Software) — це сучасне програмне забезпечення, призначене для автоматизації основних бізнес-процесів українських підприємств незалежно від форми власності чи сфери діяльності. Продукти BAS функціонують на основі платформи BAF (Business Automation Framework), яка є технологічною основою нового покоління систем автоматизації. Ці програмні рішення створені європейськими розробниками

спеціально з урахуванням нормативно-правових вимог та специфіки українського ринку.

Програма «BAS Бухгалтерія» підтримує роботу у двох режимах — Конфігуратор та BAF (рис. 3.3), що забезпечує гнучкість налаштування, адаптацію до потреб підприємства та можливість розширення функціоналу.

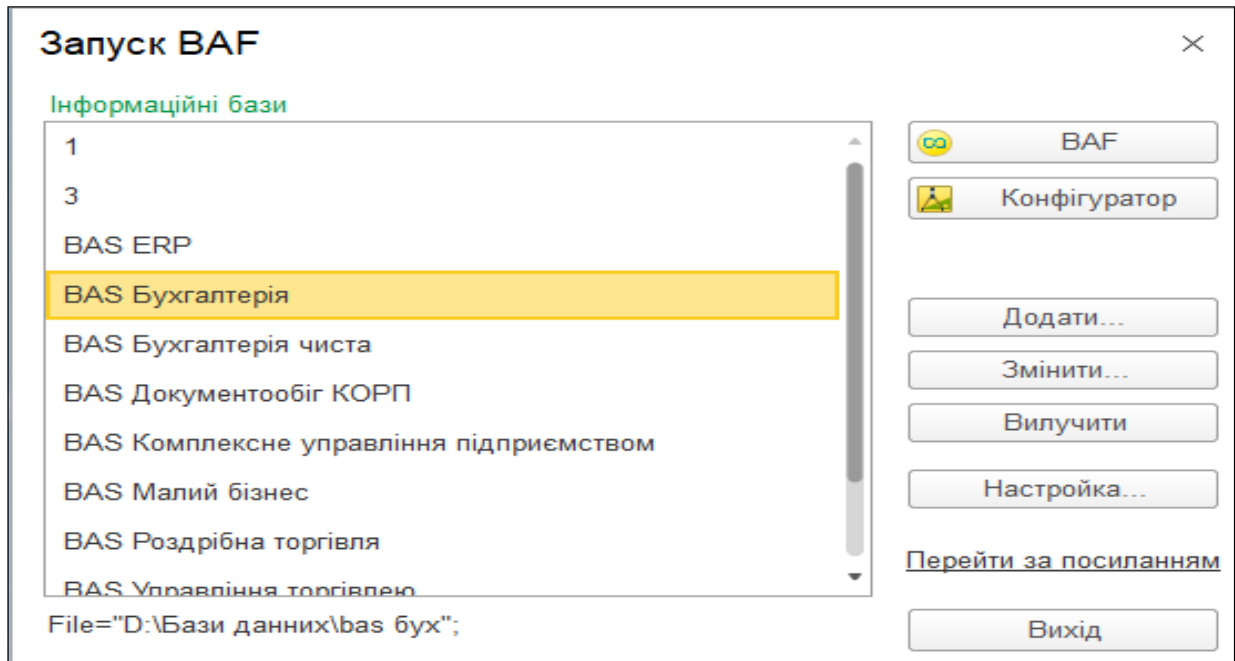

Рис. 3.3. Запуск програми «BAS Бухгалтерія».

Після вибору відповідного режиму роботи та необхідної інформаційної бази відкривається робоче вікно програми. Далі користувачеві пропонується перейти до меню *Головне* → *Налаштування* → *Організації*, де визначаються основні параметри функціонування підприємства в системі.

Після встановлення ключових налаштувань бухгалтерського обліку господарських операцій підприємству необхідно ввести початкові залишки на бухгалтерських рахунках (крім випадків створення нових підприємств, де початкові залишки відсутні як такі).

Головне меню програми «BAS Бухгалтерія» містить такі меню: [1]

- Головне
- Керівнику
- Банк, каса

- Продажі
- Купівлі
- Склад
- Виробництво
- ОЗ, НМА
- Зарплата, кадри
- Операції
- Звіти
- Довідники
- Адміністрування

Меню *Головне* містить наступні підменю: *Інформація, Налаштування, Початкові залишки, Операції* (рис.3.4).

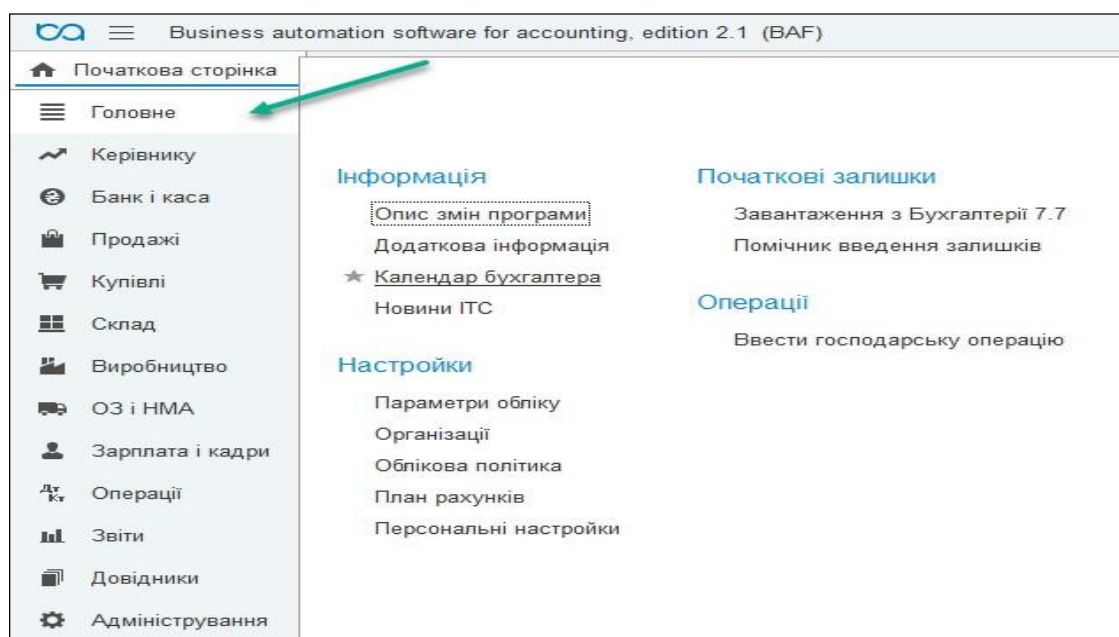

Рис. 3.4. Меню Головне програми «BAS Бухгалтерія».

План рахунків у програмі «BAS Бухгалтерія» — це структурована схема відображення господарських операцій підприємства в бухгалтерському обліку. У ньому містяться назви та номери синтетичних рахунків і субрахунків, що забезпечує системність та уніфікованість облікових записів.

Кожне підприємство формує та затверджує робочий план рахунків, адаптований до специфіки його діяльності. План рахунків являє собою

таблицю, у якій кожний рядок відповідає окремому рахунку або субрахунку (рис. 3.5).

План рахунків бухгалтерського обліку

Вибрати Створити Журнал проводок Опис рахунку Друк Пошук (Ctrl+F) Ще ?

Код	Найменування	Заб.	↓	Вал.	Кіл.	ПО	ПО ПДВ	ПО Суми
T. 381	По заборгованості за товари, роботи, послуги	П						
T. 382	По заборгованості за розрахунки з бюджетом	П						
T. 383	По заборгованості за розрахунки за виданими авансами	П						
T. 384	По заборгованості за розрахунки за нарахованими доходами	П						
T. 385	По заборгованості за внутрішні розрахунки	П						
T. 386	По іншій дебіторській заборгованості	П						
T. 401	Статутний капітал	П						
T. 402	Пайовий капітал	П						
T. 403	Інший зареєстрований капітал	П						
T. 404	Внески до незареєстрованого статутного капіталу	П						

Рис. 3.5. План рахунків в програмі «BAS Бухгалтерія».

Визначення фінансових результатів діяльності підприємства за певний період в програмі «BAS Бухгалтерія» відбувається автоматично.

Перед цим необхідно зробити закриття місяця, використавши *Головне Меню – Операції – підменю Закриття місяця – Створити – документ Закриття місяця (Створення) –* вибрати кінець періоду – *Провести та закрити* (рис.3.6).

← → ☆ Закриття місяця Бс00-000001 від 30.11.2021 12:00:00

Провести та закрити Записати Провести Друк

Номер: Бс00-000001 Дата: 30.11.2021 12:00:00

Список

- ⊕ Нарахування амортизації
 - Переоцінка валютних коштів
 - Розподіл ТЗВ
 - Коригування фактичної вартості номенклатури
 - Списання витрат майбутніх періодів
 - Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)
- ⊕ Регламентні операції по бухгалтерському обліку
- ⊕ Технологічні операції по податковому обліку

Рис. 3.6. Закриття місяця в програмі «BAS Бухгалтерія».

Сформовану документом *Закриття місяця* бухгалтерську проводку можна глянути, обравши команду – *Результат проведення документа* (рис.3.7).

← → ☆ Рухи документа: Закриття місяця Бс00-000001 від 30.11.2021 12:00:02 Записати і закрити Оновити ☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа) Придбання податковий облік (4) Продажі податковий облік (2)											
N	Вид руху	Договір контрагента	Доку...	Зворотна тара	Подія	Ставка ПДВ	Для господа...	Вид діяльності ПДВ	Пост...	Сума взає...	Сума ПДВ
1	Видаток	придбання ТМЦ	Ні	Ні	Надходження від п...	20%	Так	Оподатковувана	Ні	7 447,56	1 241,26
2	Видаток	придбання ТМЦ	Ні	Ні	Оплата постачаль...	20%	Так	Оподатковувана	Ні	7 447,56	1 241,26
3	Видаток	за ТМЦ	Ні	Ні	Надходження від п...	20%	Так	Оподатковувана	Ні	1 222,20	203,70
4	Видаток	за ТМЦ	Ні	Ні	Оплата постачаль...	20%	Так	Оподатковувана	Ні	1 222,20	203,70

Рис.3.7. Проведення документу Закриття місяця в «BAS Бухгалтерія».

Пізніше, для визначення фінансових результатів діяльності обираємо: *Головне Меню – Операції – підменю Закриття місяця – Визначення фінансових результатів – Створити – Визначення фінансових результатів (Створення) – та заповнюємо, Провести та закрити* (рис.3.8).

← → ☆ Визначення фінансових результатів Бс00-000001 від 30.11.2021	
Провести та закрити Записати Провести Д К	
Номер:	Бс00-000001 від: 30.11.2021 12:00:01 📅 📩
☒ Закривати доходи та витрати (на рахунок 79)	
☒ Розраховувати прибуток/збиток (на рахунку 44)	
Коментар:	... Відповідальний: <Не зазначений>

Рис. 3.8. Визначення фінансових результатів в «BAS Бухгалтерія».

Крім цього, в кінці звітного періоду, після визначення суми фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання, необхідно нарахувати податок на прибуток [18].

Для цього відкриємо *Головне Меню – Операції – Закриття періоду – Розрахунки за податком на прибуток – Створити – Розрахунки за податком на прибуток (Створення)* – заповнюємо необхідну нам дату – найменування організації - поточний податок на прибуток (сума отриманого прибутку за ставкою – 18%) (рис.3.9).

Рис. 3.9. Розрахунки за податком на прибуток в «BAS Бухгалтерія».

Після нарахування податку на прибуток потрібно ще раз провести обліковий документ *Визначення фінансових результатів*, котрий сформує необхідні нам проводки (рис.3.10).

Рис.3.10. Визначення фінансових результатів після нарахування податку на прибуток в «BAS Бухгалтерія».

В бухгалтерському обліку в кінці звітного періоду необхідно завжди формувати оборотну відомість, котра показує стан активів, стан пасивів

підприємства, стан виробництва та реалізації та їх рух за обраний період (рис.3.10).

← → ☆ Оборотно-сальдова відомість за Ноябрь 202				
Період: 01.11.2021 – 30.11.2021 ...				
Сформувати Показати настройки 🔍 ↺ Друк 🔍 ✉				
ТОВ "Будсервіс"				
Оборотно-сальдова відомість за Ноябрь 2021 г.				
Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)				
Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
10	100 000,00		30 000,00	
15			30 000,00	30 000,00
20	13 873,50		7 224,80	5 703,17
23			5 703,17	21 724,60
26			21 724,60	21 724,60
30	3 000,00		11 162,50	11 062,50
31	30 000,00		230 000,00	60 019,76
36			30 000,00	
37			1 000,00	1 000,00
40		120 000,00		200 000,00
44				2 685,90
63		27 848,20	43 769,76	43 769,76
64	974,70		20 694,96	19 027,00
65			2 937,50	
66			12 500,00	
68				30 000,00
70			30 000,00	30 000,00
79			25 000,00	25 000,00
80			5 703,17	5 703,17
90			21 724,60	21 724,60
98			589,50	589,50
Разом	147 848,20	147 848,20	529 734,56	529 734,56

Рис. 3.10. Оборотно-сальдова відомість за місяць в «BAS Бухгалтерія».

Головну книгу в обліку призначено для узагальнення даних поточного обліку журналів-ордерів за звітний період та перевірки правильності бухгалтерських записів і формування Балансу. В програмі «BAS Бухгалтерія», Головна книга формується автоматично: *Головне Меню – Звіти – Головна книга* – ставимо необхідний період – *Сформувати*.

Таким чином, з метою зменшення бухгалтерського навантаження в процесі обліку прибутку, доходів і витрат, полегшення роботи бухгалтерії ФГ при складанні різноманітних відомостей, журналів і звітів рекомендуємо ФГ xxxxxxxxперехід на автоматизовану українську програму «BAS Бухгалтерія».

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі досліджено фактичний стан обліку прибутку та напрямів його розподілу у фермерському господарстві xxxxxxxx Львівського району Львівської області, а також запропоновано шляхи вдосконалення обліку прибутку в умовах змін цілей господарської діяльності господарства.

На основі наукового дослідження, проведеного в рамках кваліфікаційної роботи, можна зробити наступні висновки:

1. НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» тлумачить прибуток як суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Крім того, цей стандарт окремо трактує поняття «збиток», який визначається як перевищення витрат над сумою доходу, заради якого ці витрати були понесені.

Бухгалтерський облік прибутку, доходів та витрат регламентують: ППУ, ГКУ, ЦКУ, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО) 1, П(С)БО 15, П(С)БО 16, П(С)БО 17, МСБО 1, МСБО 18, План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція щодо його застосування; Методичні рекомендації та інше законодавство.

2. Фермерське господарство xxxxxxxx Львівського району Львівської області створено у 2003 р. і на ринку вже понад 20 років, досягло високого рівня екологічно чистої якості продукції та ділової репутації. Основним видом діяльності ФГ xxxxxxxx є птахівництво, зокрема вирощування курей-бройлерів, перша їх переробка в забійному цеху та реалізація продукції. Центральний офіс ФГ xxxxxxxx розташований в селі Київець Львівської області. Відстань до обласного центру - м. Львів становить 54 км.

Фінансово-господарська діяльність ФГ xxxxxxxx була рентабельною у 2022-2024рр. За період дослідження за всіма показниками господарської діяльності ФГ xxxxxxxx спостерігається тенденція щодо зростання. Показник доходу від реалізації продукції в 2024р. в порівнянні з 2022р. зріс на 66% або

на 1 449 253 тис.грн і становив в 2024р. - 3 645 405 тис.грн. Також спостерігається зростання собівартості реалізованої продукції на 67% або на 1 261 178 тис.грн. Кількість працівників в 2024р. становила 1233 чол. Значного зростання також зазнав показник адміністративних витрат, які в 2024р. в порівнянні з 2022р. зросли в 4,2 рази. Також необхідно звернути увагу на різке зростання інших операційних витрат в 4,2 рази, що є негативним моментом.

Фінансовим результатом діяльності ФГ в період 2022-2024рр. є прибуток, який зазнав значного зростання в 3,4 р. або збільшився на 65 799 тис.грн. Показник чистого прибутку в 2024р. становив 92 875 тис.грн. Рівень рентабельності в 2024р. збільшився на 1,6 п. в порівнянні з 2022р. і становив – 3,0%. Отже, фінансово-господарська діяльність ФГ xxxxxxxx Львівської області за досліджуваній період була ефективною.

Що стосується необоротних активів фермерського господарства, то за період 2022-2024рр. спостерігаємо збільшення їх загальної вартості з 669 288.0 тис. грн. у 2022р. до 850 933.0 тис. грн. у 2024р., тобто майже на третю частину. Щодо оборотних активів, то збільшення їх вартості відбулося з 682 469.0 тис. грн. у 2022р. до 1 009 798.0 тис. грн. у 2024р., тобто на 50%. Найбільше зростання зазнали такі статті як «Товари», «Незавершене виробництво» та «Поточні біологічні активи».

Вагомим джерелом фінансових ресурсів ФГ xxxxxxxx є нерозподілений прибуток, який становить майже 80% від усіх джерел фінансування. Його показник в 2024р. порівняно з 2022р. зріс на 41,1% і становив 496 563.0 тис. грн.

Оскільки факторами, котрі визначають рівень чистого прибутку, є саме доходи й витрати суб'єкта господарювання, то проаналізуємо їх динаміку. Загальна сума всіх доходів ФГ xxxxxxxx зросла на 886 384 тис. грн. або на 31,2%, що позитивно вплинуло на показник чистого прибутку. Загальна сума витрат ФГ xxxxxxxx за 2023-2024рр. зросла на 874 160 тис. грн. або на 31,9%.

Сам по собі – це негативний фактор, котрий засвідчує, що фермерське господарство стало витрачати більше коштів.

Щодо розподілу прибутку, то одержаний за результатами діяльності ФГ прибуток у 2023р. і 2024р. був спрямований тільки на два напрямки. У резервний фонд та на інші цілі були спрямовані кошти протягом звітного періоду, зокрема в резервний фонд виділено 108 623 тис.грн., а на інші цілі – 1 260 тис.грн. Відповідно 19,1% чистого прибутку у 2023р. та 18,7% у 2024р. було залишено у фонді накопичення у вигляді нерозподіленого прибутку.

3.Бухгалтерський облік у ФГ xxxxxxxx автоматизований у рамках програми «1С: Бухгалтерія», основні дані спочатку формуються в паперовому вигляді, а вже потім переносяться до електронного формату.

Доходи підприємства обліковують за рахунками класу 7 «Доходи і результати діяльності» (рах.70-74) згідно з Планом рахунків, де відображають доходи від операційної діяльності, інвестиційної та фінансової діяльності. Ці рахунки є тимчасовими, нарахування доходу показують по кредиту, а списання (на рахунок 79) - по дебету. Аналітика доходів в 1С у ФГ xxxxxxxx відбувається з використанням: *Оборотно-сальдової відомості*. У кінці місяця в 1С автоматично закриваються рахунки класу 7 на рах 79 та розраховується фінансовий результат.

Витрати підприємства обліковують за рахунками класу 9 «Витрати діяльності» (рах. 90-97), згідно з Планом рахунків, який охоплює бухгалтерські рахунки, призначені для операційної, інвестиційної, фінансової діяльності. У 1С в ФГ xxxxxxxx для аналізу витрат використовується *Оборотно-сальдова відомість* (по рахунках 23, 91–97). Аналітика витрат в 1С ведеться: за статтями витрат; за підрозділами; за замовленнями / напрямками діяльності; об'єктами калькуляції; номенклатурою.

Сума нерозподілених фінансових результатів за звітний період або попередні періоди, а також використання прибутку за поточний рік обліковується на синтетичному рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». До рахунку 44 відкрито субрахунки: 441 «Прибуток

нерозподілений»; 442 «Непокриті збитки»; 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». Рахунок 44 – це пасивний рахунок, тому за кредитом обліковується збільшення прибутку, а за дебетом – понесені підприємством збитки та використання прибутку.

На підставі проведених досліджень обліку і аудиту реалізації продукції, робіт та послуг рекомендується:

1. Вилучити з переліку рахунків субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді», з огляду на необхідність раціоналізації, прозорості та підвищення інформативності підсистеми обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).
2. Затвердити впровадження системи субрахунків, яка використовуватиметься для опису використання прибутку за такими напрямками: виплати власникам; економічний розвиток; соціальний розвиток з використанням рахунку «Невикористані прибутки», якому присвоїти числовий код 43 (резервний капітал буде враховуватися на рахунку 49 у складі розподіленого прибутку).
3. Додати до Звіту про власний капітал статтю «Розподіл прибутку» та сформуванати додатковий розділ під назвою «Невикористані прибутки» в Примітках до річної фінансової звітності.
4. Обґрунтувати комплексний підхід до формування системи обліку прибутку у поєднанні з економічним аналізом з метою підвищення достовірності інформації в управлінні діяльністю сільськогосподарських підприємств.
5. Використовувати з метою деталізації субрахунку 791 аналітичні рахунки 1-го, 2-го і 3-го порядку, що дасть можливість визначати найбільш рентабельну продукцію, що виробляється в ФГ та зменшити обсяг найбільш збиткової продукції.
6. Рекомендується перехід на автоматизоване програмне забезпечення вітчизняного виробництва «BAS Бухгалтерія».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація економічних процесів (на прикладі програми «BAS Бухгалтерія») : навч. посіб. / Тетяна Демченко ; МОН України, Уманський держ пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2022. 185 с.
2. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. Науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. 1-2, 2020. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/522>
3. Берляк Г. В., Пиріжок С. Є. Особливості формування, обліку та розподілу прибутку інноваційного підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2020. Вип. 3. С. 9–13.
4. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: підручник / А.Г. Загородній, І.Й. Яремко, Л.М. Пилипенко, А.С. Мороз. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 320 с.
5. Гаврилюк , С., Шаповалова , А. (2025). Оподаткування прибутку підприємств: обліково-податкові аспекти. Universum, (17), С.15–21. URL :<https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1628>
6. Господарський кодекс України. України. URL : <http://advokat-ua.com.ua/>
7. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с. https://vstup.htek.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/4.5-Econom_theory.pdfhttps://vstup.htek.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/4.5-Econom_theory.pdf
8. Жидовська Н., Петришин Л., Прокопишин О. (2025). Ефективність впровадження блокчейн-технологій у системі оподаткування суб'єктів господарювання. Актуальні питання економічних наук. 10 (Квіт 2025). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15228009>

9. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік I : підручник. Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 496 с.
10. Конституція України, затверджена Верховною Радою України від 28.06.1996, № 254к/96-ВР. URL : <http://advokat-ua.com.ua/>
11. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Мельничук І.В. Основи обліку і оподаткування: підручник (е-видання). Тернопіль: ЗУНУ. 2023. 565 с.
12. Кузь В.І., Марущак І.В. Удосконалення обліку розподілу прибутку в умовах зміни цілей господарської діяльності та зростання інформаційних інтересів користувачів облікової інформації. Часопис економічних досліджень. № 1 .2021 р. .С.1-12.
13. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування" за денною та заочною формою навчання, Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 400 с.
14. Маначинська Ю. Облік в цифровому забезпеченні бізнесу: трансформаційний економічний аналіз. 2023 р. Том 33. № 3. С. 327-336.
15. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390.
16. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені МФУ від 28.03.2013р. № 433. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
17. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
18. Мурашко І. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. Цифрова економіка та економічна безпека, (1 (01) (2022), С.62-65. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.1-10>
19. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом МФУ від

31.03.99 р. № 87. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

20. Облік в банках : навч. посіб. / Жидовська Н.М, Царук Н.Г., Янковська К.С. Львів : СПОЛОМ, 2024. 334с.

21. Окренець, В. Удосконалення облікової інформації щодо розподілу прибутку у контексті сучасних потреб управління. Вісник Економіки, № 2, Aug. 2024, pp. 164-76. URL: <https://doi.org/10.35774/>.

22. Окренець, В. Трагування прибутку в обліково-інформаційному забезпеченні підприємств. Вісник Економіки, № 3, Oct. 2022, pp. 65-77. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.065>.

23. Перерва П. Г., Лега, О. В., Тютюнник, С. В., Тютюнник, Ю. М. (2025). Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. Актуальні питання економічних наук, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14790464>.

24. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Мінфіна України від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

25. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

26. Подолянчук О. А., Іщенко Я. П., Коваль Н. І. Прибуток підприємства всучасних умовах ведення бізнесу: обліковий аспект. Інвестиції: практика та досвід . 2023. No 15. С. 54-61.

27. Покровська Н., Катрич Д. Дефініція терміну «прибуток» в економічній науці. Економіка та суспільство. 2024. No 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-151>

28. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0167-97>

30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»

МФУ № 318 від 31.12.1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання», наказ МФУ від 31.01.2000 р. №20. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 17 «Податок на прибуток», наказ МФУ від 28.12.2000р. № 353. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

33. П(С)БО 22 «Вплив інфляції», затверджене наказом МФУ від 29.02.2002 № 147. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

34. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіна України від 24.05.1995 № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99р. № 996-14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

36. Прокопишин О., Полегенька М., Жидовська Н. (2023). Інноваційні стратегії розвитку агробізнесу України в післявоєнний період. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія «Економіка АПК», (30), 33–37. – URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10172>

37. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 258 с.

38. Скрипник С.В., Лавров Р.В., Шепель І.В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Економіка та суспільство. Випуск # 52 / 2023. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61>

39. Степаненко О.І. Дефініція категорії «прибуток»: науковий аспект. Проблемисистемного підходу в економіці. 2021. Випуск № 1(87). С. 89-96.

40. Токаренко В.В. Облік і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ. 2023. Вип. 4 (30). URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2203/4/30.pdf>

41. Топоркова О.А. Облікова система малих підприємств в Україні в контексті законодавчих змін. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».

Серія «Економічні науки». Облік і оподаткування. 2020. № 11 (43). 3 т. С. 55–61. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12560/1/Toporkova.pdf>

42. Фінансовий облік: навчальний посібник : [для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти] / за ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, Т. М. Гнатюка та колективу авторів. Електронне видання. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2019. 650 с.

43. Фінансовий облік: підручник. 3-тє вид., доп. та перероб. /Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Денчук П. Н., Починок Н. В., Романів Р. В. Тернопіль. ЗУНУ (2023). 488 с.

44. Ярута В. О. Автоматизація бухгалтерського обліку : практикум; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2023. 157 с.